

1419

JUHA AHONEN

Maria ja Joe - itseään isommat?

Korkkiruuvia James Joycen novellin Clay
kerrokseen

Yleisen kirjallisuuden
laudaturtyö
Kirjallisuuden laitoksella
Jyväskylän yliopistossa

1999

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta HUMANISTINEN		Laitos Kirjallisuuden laitos	
Tekijä Juha Ahonen			
Työn nimi Maria ja Joe - itseään isommat? Korkkiruuvia James Joycen novellin Clay kerrokseen			
Oppiaine	kirjallisuus yleinen linja	Työn laji	sivulaudatur
Aika	1999	Sivumäärä	75+liitt.
TIIVISTELMÄ - ABSTRACT			

James Joycen novelli Clay kuuluu osana *Dublinersiin*, kirjailijan ensimmäiseen julkaistuun teokseen, sen aikuiselämää kuvaaviin novelleihin. Kirja on novellikokoelma, tietyllä tavalla samankaltaisista kertomuksista koostuva ja sisäisesti koherentti. Sen aiheena on Dublinin tylsyys, ihmisten psyykinen halvaantuminen.

Clay on juoneltaan yksinkertainen. Maria-niminen, perin pienikokoinen, pitkänäinen ja väkäleukainen entinen lastenhoitaja, nykyinen pyykkäri palaa isäntäperheensä luo Halloween-juhlavierailulle. Perheen Joe-isää hän hoitanut tämän lapsuusvuosina. Hän on ostanut tuliais-kakun, jonka hän kuitenkin kadottaa. Vierasperheessä leikitään ennusleikkejä ja lauletaan.

Joycen kirjoittaessa *Dublinersia* symbolismi oli modissa ja novellin mahdollinen kerroksellisuus on myös analyysini objekti. Kuvaan päähenkilöiden, Marian ja Joen, kehoa ja luonetta, jolloin Maria monipuolinen psykofyysinen pienuus ja ulkoahjattavuus paljastuu; Joe on alkoholille perso ja erityisesti veljeensä kiukkuuntunut.

Harmaanvihreäsilmäinen, katolinen, hedelmätön Maria symboloi tekstissäni myös Irlantia. Hän on köyhä pesulapyykkäri protestanttien pesulassa, protestanttisen johtajattaren alaisuudessa, ympärillään huonotapaisista tai tylsämielisistä naisista koostuva pyykkärikunta. Marian "pojat", Joe ja tämän veli, Alphy, riitevät, kuin riitelee koko Irlanti.

Marian ulkomuoto tuo mieleen folkloren noita-akan; hänen nimensä viittaa kristilliseen kontekstiin. Hän vihjaa Jeesuksen äitiin ja neitsyt Mariaan. Marian johtama pyykkärien teetarjoilu viittaa kirkon ehtoollismenoihin. Joe nimenä osoittaa raamatun Joosefiin, Jeesuksen sosiaaliseen isään. Joen kiukku veljeensä selittyy - Alphy voidaan uskoa Joen vanhimman pojan isäksi. Tämä on nimetty siittäjänsä mukaan.

Joycen pilaileva suhtautuminen katoliseen traditioon ja kristinuskoon ilmennee Clayn Marian ja Joen alitarinoista.

Asiasanat			
Joyce	Dubliners	novellianalyysi	lähiluku
Säilytyspaikka			
Muita tietoja			

SISÄLLYS

1. Johdanto.....	1
1.1. James Joyce - yleismaailmallisia dublinilaisia	
1.2. Tutkimuksen tarkoitus ja esittämisen tapa.....	5
1.3. Kertojan kasvot Joycen novellissa <i>Clay</i>	7
2. Maria ja Joe yksilöinä	11
2.1. Ruumiillisuus.....	11
2.2. Henkisyys.....	14
2.3. Sosio-ekonominen asema.....	31
3. Maria ja Joe Irlannin yhteiskunnan kuvastajina..	35
4. Myyttiset Maria ja Joe.....	42
4.1. Moninainen Maria.....	42
4.1.1. Folklore olemuksellistajana.....	42
4.1.2. Kristilliset instituutiot olemuksellistajina.....	45
4.2. Joen tarina.....	64
5. Maria ja Joe - itseään isommat	68
Loppuviitteet.....	70
Lähteet ja kirjallisuus.....	73
Liitteet	

1. Johdanto

1.1. James Joyce - yleismaailmallisia dublinilaisia

Irlantilainen **James Joyce** (1882-1941) syntyi Dublinissa keskiluokkaiseen mutta suhteellisen köyhään kotiin. Varattomuudestaan huolimatta Joyce sai erinomaisen filosofian ja nykykielten koulutuksen, ja jo lapsuuden jesuiittakoulussa hänestä ennustettiin tiedemiestä. Mutta taide kiinnosti tiedettä enemmän, eritoten kirjallisuus. (vrt. Keskinen 1989, 7)

Jo kouluvuosinaan Irlannissa Joyce alkoi epäillä, konkreettisestikin, uskonnollisia totuuksia, irlantilaista nationalismia ja seksuaalisia pidikkeitä, jotka kaikki olivat hänen kasvatuksensa pohjana. Joyce oli varhaiskypsä paitsi älyltään myös seksuaalisuudeltaan ja hän oli käyttänyt prostituoituja jo varhaisina teinivuosinaan. (vrt. Keskinen 1989, 7) "Jim huoraillee", Stanislaus-veli kirjoitti päiväkirjaansa (Maddox 1991, 67).

Joycen varhaiset seksikokemukset olivat yksi tärkeimmistä syistä, jotka auttoivat häntä erkaantumaan jesuiittojen opeista ja puhtasoppisesta katolisuudesta. Kirkon opetukset eivät riittäneet ratkaisemaan ihmisen ja eritoten hänen seksuaalisen käyttäytymisensä ongelmia. (vrt. Norris ja Flint 1994, 32-33.)

Katolisen perinteen intellektuaalinen haltuunotto näkyy selvänä Joycen teoksissa - Joycea pidetäänkin myös sekä uskonnon että kirkon kriitikkona (vrt. Riikonen 1979, 132-133.). Joycen suhtautuminen oli kuitenkin ambivalenttia. Vaikkakin hän syyllistyi usein karkeaan (jumalan)pilkkaan ja roomalaisen kirkon teologian irvistelyyn, hän ei koskaan päässyt kirkkoinstituutiosta ja sen opista "irti" (vrt. MacGregor, Joyce's Portrait 1964, 223-224.).

Joycen koko tuotanto on tunnetusti täynnä raamatusta ja skolastisesta filosofiasta olevaa aineistoa yhtä hyvin laajempina kokonaisuuksina kuin lyhyinä viittauksina. Useimmiten ne joko kuvaavat uskonnon ja kirkon negatiivista vaikutusta tai ovat parodisia suoranaista tyyliparodiasta alkaen. (Riikonen 1979, 132.)

Vuonna 10.06.1904 Joyce tapasi Nora Barnaclen¹, "elämänsä naisen", ja jo muutaman kuukauden jälkeen he lähtivät, miltei karkasivat, Eurooppaan, ja Triestessä valmistui Joycen ensimmäinen kirja, novellikokoelma DUBLINERS. Julkaistua hän sai tämän säädyllisyyttä loukanneen teoksen vasta vuosikymmentä myöhemmin. **Pentti Saarikoski** suomensi kirjan (*Dublinilaisia*) vuonna 1965.

Esikoisteostaan tunnetumpi maailmalla Joyce on teoksestaan *A Portrait of An Artist as a Young Man* vuodelta 1916 (*Taiteilijan omakuva nuoruusvuosilta*, suom. Alex Matson 1941), vuosisadan kirjaksikin kutsutusta romanistaan *Ulysses* vuodelta 1922 (*Odysseus*, suom. Pentti Saarikoski 1964) sekä suomentamattomasta *Finnegans Wake*stä (1939).

Dubliners-kokoelma ei ole vain novellien joukko vaan *suunniteltu kokonaisuus*; pitkähkön kirjoittamisjakson tuotteinakin novellit ovat tietyllä tavalla huomattavan samankaltaisia ja kokoelma *koherentti*. (vrt. Brown 1992, 1; vrt. Ghiselin 1956, Beja 1973, 100-116.)

Dublinin myrkyttynyt maailma itsessään on kokoelman novelleja yhdistävä elementti (Litz 1966, 50). Kaikissa novelleissa Dublinin edustama irlantilainen ilmapiiri näyttäytyy turmeltuneena, ihmisten itsensä tuntemisen ja toteuttamisen esteenä (Keskinen 1989, 8.). Dublin on kauhistuttava tai sääliittävä tai matalamielinen, kaikki on likaista, mitään mukavaa ei tapahdu (vrt. J.I.M. Stewart 1963, Beja 1973, 202.).

---

¹ Tästäkö alkoi Joycen nimisymboliikan käyttö: barnacle=takiainen?

Dublinersin ihmiset tosin elävät, kulkevat mutta päämäärää vailla, hikoilevat kulkeissaan, hengittävät mutta ovat sisäisesti kuolleita, tylsiä, moraalisesti ja hengellisesti halvaantuneita (vrt. Keskinen 1989, 8.; vrt. Gross, 1971, 38.; vrt. Hodgart 1978, 46.). Novellit ovat siten kokoelma tarinoita ihmisistä, jotka ovat liian arkoja, uneliaita ja konformistisia näkemään asioita, niin kuin ne todella ovat; tapaushistorioita, Joycen moraalisen halvaantumisen diagnoosin esimerkillisiä edustajia (Bolt 1981, 32.).

Toinen *Dublinersia* yhdistävä piirre on sen novelleja karakterisoiva ekonominen kirjoittamisen tyyli, sanankäyttö. Mitään ei ole liikaa, turhaa. Jokainen sana ja jokainen virke on olemassa vain edistääkseen novellin kulkua - ja koko kokoelmaa. Joyce käyttää lisäksi implikaatioita, vihjeitä ja symboleja laajentaakseen tiukasti sidottujen tapahtumien merkitysyhteyttä. (vrt. Litz, 1966, 50.) Näin novellit voidaan lukea myös "pinnan alta", symbolisina, runsaasti itseään isompina, syvempinä.

Joycen omat käsitykset *Dublinersistä* paljastuvat hänen kirjeestään Grant Richardsille 5.5. 1906, jossa Joyce kertoo:

Tarkoitukseni oli kirjoittaa tutkielma maani moraalisisesta historiasta, ja valitsin tapahtumapaikaksi Dublinin, koska se tuntui olevan lamaantuneisuuden keskus. Olen yrittänyt esitellä ynseälle yleisölle kaupungista neljä näkökulmaa: lapsuuden, nuoruuden, aikuisuuden ja julkisen elämän. Tämä on tarinoiden järjestyks. Olen kirjoittanut teoksen suurimmaksi osaksi **tunnollisen ilkeästi**... (Norris ja Flint 1994, 64.)

Dubliners, Joycen itsensä mukaan, on kuin peili, josta dublinilaiset voivat katsoa kuvaansa, ilman itsepetoksen illuusioita, tunteilua ja sentimentaalisuutta, on nähtävä, miten asiat todella ovat. Tähän kuvastimeen katsominen on Irlannin vapautumisen alku. (vrt. San Juan 1972, 18.)

Mutta ennen kaikkea kirja on mahtavaa novellistiikkaa, kirjallisuutta. Kirjallisuudentutkija **Mikko Keskinen** arvioi Dublinilaisia-kokoelmaa (Keskinen 1989, 8.):

Novellien jokainen yksityiskohta on huolellisesti punnittu: erisnimet viittaavat antiikin tai kristinuskon hahmoihin, arkiset esineet alkavat kantaa symbolisia merkityksiä ja jokapäiväiset tapahtumat laajenevat metafyysisiin mittoihin. Tämä voi jäädä huolimattomalta lukijalta havaitsematta, sillä Joycen kertoja kuvaa tapahtumia kiihkkottomasti, toden, jättäen tulkinnan lukijalle.

Dublinersin novelli CLAY valmistui tammikuussa 1905, kun 22-vuotias Joyce toimi englannin kielen opettajana Polassa, entisen Jugoslavian alueella. Se kuuluu kokoelman kymmenentenä täysikasvuisten ihmisten elämää kuvaaviin novelleihin kuten *A Little Cloud*, *Counterparts* ja *A Painfull Case*. (vrt. Riikonen 1979, 129.)

Clay (suom. *Savea*) on juoneltaan yksinkertainen. Protestanttien pesulassa Dublinissa työskentelevä **Maria**-niminen katolinen nainen järjestää teetarjoilun työpaikan väelle ja lähtee sitten viettämään pyhäinpäivän aattoa perheeseen, jonka hän hyvin tuntee; hän on toiminut perheen **Joe**-isän ja tämän veljen Alphyn hoitajana heidän lapsuudessaan. Matkallaan Donnellyille Maria ostaa tuliaisia, mutta oletettavasti unohtaa kakkupakettinsa raitiovaunuun.

Juhlailtaa vietetään leikkien ja laulaen. Leikissä, jossa sokkona oleva osanottaja tarttuu umpimähkään esineeseen, jonka tarkoituksena on ennustaa tulevaisuutta Marian käsi osuu luultavasti märkään savipalaan. Paikallaolijat valtaa kiusallinen hämminki. Jottei huono enne pääsisi vaikuttamaan juhlan tunnelmaan, Maria koettaa onneaan uudestaan; tällöin hän saa rukouskirjan. Lopuksi Maria esittää sentimentaalisen laulun, jonka ensimmäisen säkeistön hän laulaa kahdesti. Liikuttunut perheenpää ei löydä etsimäänsä vaan joutuu kysymään vaimoltaan, missä korkkiruuvi on.

Novellin tapahtumaketju on kolmeen jaoteltavissa. Ensimmäisessä kuvataan Marian pesulassa järjestämää teetarjoilua sekä luonnehditaan hänen asemaansa pesulayhteisössä. Toisessa jaksossa Maria matkustaa tuttavaperheen luo ja käy tuliaisostoksilla. Se on välijakso, joka johtaa kolmanteen jaksoon, juhlan tapahtumien kuvaukseen.

1.2. Tutkimuksen tarkoitus ja esittämisen tapa

Symbolismi voidaan määritellä tavaksi ja taidoksi ilmaista ajatuksia ja tunteita epäsuorasti ja sitomatta niitä avoimin vertauksin konkreettisiin kuviin. Sen sijaan pyrkimyksenä on *vihjata* niistä lukijalle aiemmin ilmoittamattomien symbolien avulla. (vrt. Chadwick 1971, 2-3.).

Joycen kirjoittaessa *Dublinersia* symbolismi kirjallisuuden suuntana ja tulkintakehyksenä oli muodissa (vrt. Parrinder 1984, 51), ja *Clayssäkin* symbolinen lukeminen nähdäkseni on kelpoinen apu ymmärtää novelleja; se on kuitenkin yhdistettävä muihin lukemistapoihin.

Niinpä itse sitten tekstin ja sen vihjeitten virittämän mielikuvituksen käytön avulla kuvaan ensinnäkin Marian ja Joen kehoa, luonnetta, ajatuksia ja sosioekonomista statusta kantavia yksilöhahmoja. Toiseksi pyrin olemaan velvoitettu kerrostaja: Tarkastelen, voidaanko yksilö-Mariaa ja yksilö-Joe'ta "lukea" Irlannin 1800-luvun loppupuolen ja 1900-luvun alun - yhteiskunnallisen tilanteen kuvastajina, millainen makrososiologinen symbolikerros mahdollisesti heitä kuorruttaa.

Kolmanneksi vaihdan tulkintakehystä. Onko mahdollista pitää Mariaa ja Joeta itsensä lisäksi isompina myös myyttisinä hahmoina? Vihjekeskiöön ja subteksteinä nousevat tällöin kansanperinteen sekä kristinuskon ja erityisesti katolisuuden myytit. Neljänneksi, kolmannen tutkimusongelmaan liittyyneenä, pohdin, millä

tavoin kirjoittaja suhtautuu tekstipohjalta hänelle luomiini myyttisiin ulottuvuuksiin. Voidaanko myyttisen Marian kuvauksesta kuvitella Joycen kantaa kristinuskoon ja sen instituutioihin? Pilkkaako, halventaako Joyce ja jos, niin miten? Entä Joe, onko hän symboloitavissa uskonnon kontekstiin? Millainen on Joycen teologian Joe-isä?

Pohjana tutkimukseeni uskon kerkeästi **Magalanerin** väitteeseen, että *Clayssä* symbolismi on samanaikaisesti monentasoista: kyseessä on muutakin kuin aran vanhan piian kaipausta elämään, aviomieheen, lapsiin (Magalaner 1956, 84.). Pysin myös todentamaan itse novellin analyysissäni novellin virkkeet:

These barmbracks seemed uncut; but if you ~~wat~~ closer you would see that they had been cut into long thick even slices and were ready to be handed round at tea. Maria had cut them herself. (110.)

Kaukaa katsoen novelli on "yksi kakku", viipaloimaton, mutta lähiluvun, kulttuurihistoriallisen tietämyksen ja mielikuvituksen avuin Marian leikkaamia viipaleita on mahdollisuus erottaa. Yritän ottaa muutaman lähempään tarkasteluun. Teeajan ulkopuolellakin niitä on mahdollisuus nautiskella.

Tutkimuksessani pyrin olemaan Keskinen tarkoittama huolellinen lukija (vrt. Keskinen 1989, 8., tt 4). **Roland Barthesin** väite lukijasta enemmänkin tekstin tuottajana kuin kuluttajana (vrt. Barthes 1974) on rohkaissut tehtävän otossa; **Julia Kristevan** ajatukset, että tekstin semiosiksen laajeneminen toteutuu juuri lukijassa (vrt. Kristeva 1970), on oikeuttanut ja kenties suorastaan pakottanut minut omanarvontuntoisena lukijana omiin tulkintoihini.

Kirjoittamiseni tyyli on tavanomaista tieteellistä seminaarikirjoittamista värikkäämpää: sekä esseistisempää että kaunokirjallisempää. Katson jo subtekstien rohkean etsinnän oikeuttavan tähän ja paikka paikoin

luon salapoliisitarinaa, fiktiota fiktiosta. Fantasi-asointini pyrin kuitenkin nojaamaan tekstipohjaisten johtolankojen sekä aiemman Joycen tietämykseni oikeuttamaan perusteltuun mahdollisuuteen - "näinkin asiat voivat olla". Tutkielmani on siten objektiivinen sanan kohteenmukaisuuden merkityksessä: fiktion analyysiin on jäänyt ripaus fiktiivisyyttä itseensä.

Opinnäytteenäni esitettävä kirjallisuuden tutkimukseni ei liioin ole monipolvisesti alaluvuitettu: Idiomien alleviivaukset piilo-otsikoina osoittanevat uuden asian käsittelyn alkavan. Olen pyrkinyt tekstin sujuvaan luettavuuteen.

Tutkimukseeni perehtymisen helpottamiseksi käytän seuraavaa merkintäapparaattia. Ostensiivinen selvitys on minusta selkein. Siis, **Clayn** kyseessä ollen esimerkiksi (111) viittaa *Dublinersin* sivuun 111, (112) sivuun 112; merkintä 1 viittaa esimerkkiin 1, ja 2 esimerkkiin 2; merkintä tt 1 tarkoittaa tämän, käsissäsi olevan, tutkimuksen sivua 1, ja tt 2 tämän tutkimuksen sivua 2, jne.

Tutkin novellia *Clay* enkä sen suomennosta *Savea*, koska esimerkiksi Joycen nimisymboliikka on liian moniulotteista käännettäväksi. Toki olen myös suomennokseen tutustunut ja havainnut siinä myös joitain varsinaisia virheitä. Suomennosproblematiikka ja suomennoksen onnistuneisuuden arviointi on oman tutkielmansa arvoinen aihe; olen tehnyt joitain huomautuksia sellaisista käännöksen yksityiskohdista, jotka ovat omiaan erottamaan "Joycen joycen Saarikosken joycesta".

1.3. Kertojan kasvot Joycen novellissa *Clay*

Novellin kertoja antaa kuvan kaikkitietävyydestään. Hän vihjaa näin tietävänsä enemmän kuin lukija, mutta hän ei halua kertoa kaikkea - hän panee lukijan liikkeelle, johtamaan kerronnan vihjeistä. Yksiselitteistä ei ole, onko kertomisen tavassa kyse näyttöarvostavasta

omnipotenssista, tietoisesta kaiken tuntevuuden imagon luonnista vai vain täytettäviä aukkoja tahallaan jättävän kertojan huvittelusta, iloittelusta lukijan ymmälleen saattamisesta.

Esimerkiksi kertoja ei siten varmasti sano, mitä Marian sormet koskettavat lautaselta sokkoleikissä, mutta kosketus tuntuu Mariasta pehmeältä ja kostealta. Maria yllättyy, kun kukaan ei puhu hänelle mitään saatika ota sidettä silmiltä, joku puhuu jotain puutarhasta. Viimein Mrs. Donnelly tiuskii jotain naapurin tyttölle, ja käskee häntä heittämään 'sen' pois: 'se' tai 'semmoinen' on leikkiin kuulumatonta, tai 'se' ei ole (lainkaan) leikkiä.² Sitten lukija on tarkoitettu muistamaan novellin nimi Clay - savea pöydälle on asetettu, ja näin on lukijan viitesuunta "annettu".

Mutta yhtä hyvin kyseessä voi olla myös puutarhasta tuotu, vettynyt ja hivenen mutaantunut naapurin isojen tyttöjen varastama ja pääosin syövä Marian tuliaiskekku, osoituksena heidän inhostaan Mariaa kohtaan. Yhtä lailla tämä Marian suunnittelemaa iloista yllätystä karkealla tavalla pilkkaava akti kuin myös saviasetti on leikkiin kuulumatonta, tai se ei ole (lainkaan) leikkiä. Tällöin puolestaan kertomuksen nimen valinta muodostaa uuden ongelmansa.

Puolestaan koko lautas-episodi kummastuttaa lukijaa. Miten on ylipäänsä mahdollista, että pöydälle on ilmestynyt jostain jotain pehmeää, märkää ja lopulta pois heitettävää? Mistä syystä Mrs. Donnelly ja Joe ovat antaneet niin tapahtua - millainen *henkinen* side heillä on ollut silmillään? *Viimein* (vrt. alaviite 2) kuitenkin

---

² She (Maria) felt a soft, wet substance with her fingers and was surprised that nobody spoke or took off her bandage... Somebody said some thing about the garden, and at last Mrs. Donnelly said something very cross to one of the nextdoor girls and told her to throw it out at once: that was no play...(117)

kin Mrs. Donnelly kaskee heittamaan sen 'pehmean, kostean' pois. Kertoja ei kerro, lukija rakentaa kertomuksensa - pelkkaa omaa humalahakuisuuttaanko Joe taivuttaa Marian lautas-episodin ja rukouskirjan jälkeiseen viinilasilliseen³ vai onko tarkoitus siirtaa Marian ajatukset pois siitä, mitä on *todella* tapahtunut?

Novellin lopussa Joe liikuttuu, ei löydä etsimäänsä, vaan hänen on viimein kysyttävä, missä korkkiruuvi on⁴ (vrt. myös 22, tt 29). Lukija on houkuteltu ajattelemaan Joen etsivän pullonaukaisijaa, mutta itse asiassa hän vain sumuisin silmin etsii *jotain* ja etsinnän tuloksettomuudesta turhaantuneena tiedustelee korkkiruuvia, nyt kenties vain kasvojaan säilyttääkseen ja peitellen kyvyttomyyttaan loytaa piilotettua portviinipulloa.

Mitaan ylimääräistä novellia kuljettamatonta ei kerrota. Joella on oma talo⁵ ja sen vieressä puutarha (vrt. alaviite 2, tt 8) selviää kumpikin yhdestä lauseesta. Kuvailuun talosta tai puutarhasta ei ole tarvetta, pelkkä niiden olemassaolo antaa riittävän käsityksen perheen sosio-ekonomisesta asemasta. Marian luonteesta ei suoraan kerrota mitaan, ei liioin Donnellyjen.

Marian sisäinen puhe on yksi tarinan kirjaajia ja monia ajatuksia, hahmoja, tapahtumia esitellaan hänen na-

---

³ After that (=rukouskirjan "poiminta", J.A.) Mrs Donnelly played Miss McCloud's Reel for the children and Joe made Maria take a glass of wine. (117.)

⁴ ...his (Joe) eyes filled up so much with tears that he could not find what he was looking for and in the end he had to ask his wife to tell him where the corkscrew was.(118)

Riikonen Savea-novellin analyysissaan pitaa problema-tisoimatta selvana sita, että Joe etsii nimenomaan korkkiruuvia. Tarkka tekstin luku ei tue Riikosen "väitettä". (Riikonen 1979, 130 ja 136)

⁵ ...when she came to Joe's house...(114)

kökulmastaan. Hänen aspektinsa on myös kielessä näkyvä, kuin se olisi jonkin samanpiiriläisen kirjoittama. (vrt. Bolt 1981, 37-38) Novellin kertojan ja Marian suhde on läheinen. Ainakin *hänelle* Maria on sukunimetön - Mariaa on aina vain Maria, he ovat hyviä tuttuja ja joskus he sekoittuvat: Virke voi olla sekä Marian että kertojan, yhtä perustellusti (vrt. esim. 9, tt 14; 16, tt 17; 17, tt 17). Myös Marian tuntoaistiin kertoja tietyllä tavalla ujuttautuu jo mainitussa "jonkin pehmeän ja kostean" kosketustapahtumassa (vrt. alaviite 2, tt 8)

Kertoja ei siis ole kasvoton: hän vaikuttaa myötäelävältä.⁶ Vaikkakaan hän ei ole novellin henkilöitä, hän kertoo tarinan siten kuin kuuluisi samaan tapahtumien ja ihmisten sosiaaliseen miljööseen. Näin ajatellen kertoja ei voi olla Joyce, kertomuksen kirjoittaja vaan mielikuviutusprojektio, fiktionaalinen hahmo, jonka tarkoitus on osallistua tarinaan ja sen tekoon. (vrt. Bolt 1981, 47-48). Pysin myös novellin yksityiskohtaisemman analyysin yhteydessä palaamaan kertojan erikoisluonteeseen. Novellin kertojan kaltaisesti olen käyttänyt paikoin myös sekä Marian että Joen sisäistä puhetta asioiden vivahteiden ilmaisijana.

---

⁶ Brownin mukaan (Brown, 1992, 32-33) kertoja puolestaan monissa kohdin armotta ironisoi, mitätöi ja naurunalaistaa Mariaa 1 tt 11; 4 tt 12; 8 tt 13; 18 tt 19, alaviite 28 tt 23

2. Maria ja Joe yksilöinä

2.1. Ruumiillisuus

Maria ei suinkaan ole tavallisen näköinen nainen. Silmiinpistävää Mariassa on hänen pienuutensa, jota kertoja korostaa, sanaston valinnallaankin.

1 Maria was a very, very small person indeed, but she had a very long nose and a very long chin (110).

Niin sangen, sangen pieni Maria on. Todella. Very-sanan toisto johtaa lukijan mieltämään Maria jotenkin erikoisen, poikkeuksellisen pieneksi. Ja kun kertoja kuvaa Marian raitiovaunumatkaa Pylväälle, onkin mahdollista saada käsitys siitä, kuinka pieni Maria sitten (todella) on:

2 The tram was full and she had to sit on the little stool at the end of the car, facing all the people, with her toes barely touching the floor (113).

Vaikka jakkara on pikkuruinen, niin silti Marian varpaat hädin tuskin koskettavat lattiaa. On hyvin helppo pitää Mariaa lapsen kokoisena.

Itse kertojan kuvaustapakin myötäilee, on jotenkin lapsenomainen: kuin satuja kuunnellut lapsi kertoisi äidilleen näkemästään pienen pienestä, kummallisen näköisestä naisesta, jolla on pitkän pitkä nenä ja pitkän pitkä leuka (vrt. 1, tt 11). Tai äiti kertoo - asettautumalla lapsen tasolle - tarinan pitkänenäisestä ja pitkäleukaisesta, pienen pienestä kiltistä Mariasta ja tämän ulkoisesti niin pikkuruisista sattumuksista.

Juuri sangen pitkä nenä ja sangen pitkä leuka ovat niin ikään Mariaa karakterisoivia fyysisiä piirteitä. Esimerkki 1 mahdollistaa but-sanallaan koomisen tulkinnan, jonka mukaan aivan kuin kompensationsa kehon koon vähäisyyteen, nenä ja leuka on venähtäneet pitkiksi. Ja toisen koomisen vision lukija voi saada Marian naurujen kuvauksista, sillä varsinkin Marian

nauraessa nenän ja leuan "yhteispeli" näyttäytyy hahmoa tuottavimpana: Nenä miltei koskettaa leuan kärkeä.

3 Lizzie Fleming said Maria was sure to get a ring and, though Fleming had said that for so Many Hallow Eves, Maria had to laugh and say she didn't want any ring or man either; and when she laughed her grey-green eyes sparkled with disappointed shyness and the tip of her nose nearly met the tip of her chin (112).

Kertoja toistaa naurun tuomaa figuuria. Marian nauraessa nenän pää on koskettaa leukaa ja pikkuruinen keho vaarassa täristä kappaleiksi.

4 ...and Maria laughed again till the tip of her nose nearly met the tip of her chin and till her minute body nearly shook itself asunder, because she knew that Mooney meant well, though of course she had the notions of a common woman (112).

Eikä Marian ilme ole aikaan, paikkaan, seuraan tai tilanteeseen liitettyä: Lizzie Flemingin povaukset, Ginger Mooneyn jekkuilu ja Joen kotona liinan silmille sitominen naurattavat samankaltaisin "kuvauksellisin" seurauksin.

5 ...Maria laughed and laughed again till the top of her nose nearly met the tip of her chin (117).

Kaiken kaikkiaan Mariassa näin kuvattuna on jotain sarjakuvahahmon omaista. Pienyyden ja nenän ja leuan pituuden lisäksi Mariasta mainitaan tekstiin hukutetuina hänen harmaan vihreät silmänsä (vrt. 3, tt 12) sekä kuvaus pään koosta:

6 ...and while she was going up along the terrace, bending her *tiny head*⁷ under the rain, she thought how easy it was to know a gentleman even when he has a drop taken. (114).

Marian pää oli pikkuruinen, pikkiriikkinen.

---

⁷ kurs., J.A.

Marian ikää ei suoraan mainita, mutta tekstiin syventymällä on mahdollista perustellusti väittää hänen olevan keski-ikäinen. Maria on näet hoitanut Joe:ta ja tämän veljeä Alphya näiden ollessa pieniä (111). Joe Donnellylla on niin ikään jo omia lapsia ja hänen vanhin poikansa on tarpeeksi vanha saamaan Marian tulleis-leivospaketin hoteisiinsa ja jaettavaksi.

7 Maria gave the bag of cakes to the eldest boy, Alphy to divide... (114-115).⁸

Koska leivoksia on kaksitoista⁹, jako edellyttää laskutaitoa - siihen ei, monessa mielessä, aivan pieni lapsi kykene.

Valmistautuessaan matkalle Donnellyille pyhäinpäivän aattoa viettämään Maria vaihtaa vaatteita peilin edessä: täytyyhän juhlaa juhlistaa juhlataminein. Peilikohtauksesta voidaan myös saada vihjeitä Marian iästä.

8 She changed her blouse too and, as she stood before the mirror, she thought of how she used to dress for mass on Sunday morning when she was a young girl; and she looked with quaint affection at the diminutive body which she had so often adorned. In spite of its years she found it a nice tidy little body. (112-113.)

Peiliin katsominen saa Marian muistelemaan - vanhenevan naisen kaltaisesti?- nuoruuttaan ja lukuisia peilin edustan somistavia pukeutumisia.

Joen fyysisestä olemuksesta ei kerrota.

---

⁸ Käännös: "Maria antoi leivospaketin vanhimmalle pojalle, Alphylle...(Joyce 1965, 103)", jättää pois tehtävänannon, jakamisen. Tarkastelukulmastani poisjättö on erhe.

⁹ ...bought a dozen of mixed penny cakes...(113)

2.2. Henkisyys

Miten **Maria** suhtautuu fyysiseen olemukseensa? Miltä Maria näyttää itselleen? Hänen asenteensa omaan koonsa ja vartaloonsa on hyväksyvä, enemmänkin. Oudon viehtymyksen, ehkäpä narsistisen itseihailunkin vallassa Maria katselee peilin heijastamaa pikkuista kehoaan. Kertojan käyttämä adjektiivi 'diminutive', voidaan suomentaa 'pikkuisen', 'pienen pienen' ja 'pikkuriikkisen' lisäksi myös **Saarikosken** kaltaisesti 'vähäpätöiseksi', jolloin konnotaatio voi olla myös pejoratiivinen; kertojan ja Marian havainnot paljastavat, että vuodet eivät ole Marialle rapistaneet hänen sievän somaa vartaloaan (vrt. g, tt 13).

Marian pikkiriikkinen pää saa ekvivalenssinsa Marian henkisessä rakenteessa. Hän on ajattelultaan jotenkin kehittymätön, naiivi.

Maria arvioi ihmisiä lapsen kaltaisesti. Nice-sana toistuu evaluoinnissa. Ihmiset ovat siis kilttejä, mukavia. He ovat jopa hyvin kilttejä, hyvin mukavia, protestantitkin, pesulan johtajattaresta puhumattakaan.

9 She used to have such a bad opinion of Protestants but now she thought they were very nice people to live with...There was one thing she didn't like and that was the tracts on the wall; but the matron was such a nice person to deal with, so genteel.(111.)

Joesta on kasvanut kunnon poika ja hänen vaimonsakin on aina niin kiltti ja mukava.

10 Often he¹⁰ had wanted her to go and live with them; but she would have felt herself in the way (though Joe's wife was ever so nice with her) and she had become accustomed to the life of the laundry. Joe was a good fellow. She had nursed him and Alphy, too; and Joe used to say:
- Mamma is mamma but Maria is my proper mother. (111.)

---

¹⁰ Joe, J.A.

Maria evaluoi myös hänelle istumatilaa tehnyttä raitiovaunun vanhanpuoleista matkakumppania everstin näköiseksi herrasmieheksi, mikä jo arviointina osoittaa sekä ajattelun että elinpiirin ahtautta: kuin everstillä olisi jokin standardi-näköisyys! Toisaalta sanamuodoste colonel-looking ei ole 1900-luvun alun kelvollista englantia - lapsen voisi kuvitella rakentavan tämän kaltaisia neologismeja. Mutta mies totisesti on käyttäytynyt upseerin kaltaisesti, antanut Marialle istumatilaa! Ja kohtelias ja herrasmies vanhahko matkatoveri on, niin paljon nuoria vain eteensä katsovia kohteliaampi. Vanhat ovat nuoria kohteliaampia, Marian voidaan katsoa yleistävän.

11 Maria thought he was a colonel-looking gentleman and she reflected how much more polite he was than the young men who simply stared straight before them (114.).

Hieman kehittymättömältä vaikuttaa myös Marian etukenoisen pikkupään havainto siitä, että herrasmiehen kyllä helposti erottaa, onpa hän sitten vähän maistanutkin. Niin Marian silmät halusivat nähdä, mutta itse asiassa matkatoverin kerrotaan olevan humalassa. (vrt. 6, tt 12)

Myös Marian ajatusprosessi on lapsenkaltaisen epälooginen. Työpaikallaan hän ei pidä raamatun lauseista seinällä; mutta kiltin johtajattaren kanssa on helppo tulla toimeen, hän on niin hieno, hienostunut, luokansa mukaisesti käyttäytyvä (vrt. 9, tt 14). Maria hyppää kitkoitta velvoittavista raamatun lauseista johtajattaren ystävälliseen hienostuneisuuteen. Ahdistavaa, abstraktia pahaa vastustaa puolipisteen ja butsan takainen konkreettinen, havainnollinen ihmishyvä.

Marian on ilmeisesti myös vaikeaa käsittää toisten käyttäytymisten ja puheitten vivahteita: Johtajattaren kohteliaisuuden Marian rauhantekijyydestä Maria ottaa faktalauseena.

12 One day the matron said to her:
 - Maria, you are a veritable peace-maker!
 And the sub-matron and two of the Board ladies
 had heard the compliment. (110.)

Myöskään Joen sutkaus esimiehelleen ei Marialle täysin
 aukene. Miksi ihmeessä Joe nauraa sille niin paljon?
 Onkohan pomo jotenkin hankala?

13 He told her all that went on in his office,
 repeating for her a smart answer which he had
 made to the manager. Maria did not understand
 why Joe laughed so much over the answer he had
 made, but she said the manager must have been
 a very overbearing person to deal with. (115.)

Lapsen käyttäytymiseen on liitettävissä myös Marian
 tuliaisten ja sitten päätetyn tuliaiskekun kakun va-
 lintapulma: ottaisiko...tuon...vai tuon...vai? Pieni,
 aikuiselle suhteellisen merkityksetön tilanne on Ma-
 rialle tositärkeä. Maria on odottanut palveluvuoroaan
 täydessä Downesin kakkukaupassa pitkän aikaa ja saa-
 tuaan sen ostanut leivoksensa. Mutta jotain todella
 somaa=nice (114) hän haluaa lisäksi ostaa. Omenoita ja
 pähkinöitä varmaankin on paljon Joen luona...hm...no
 ...kakku, kakku: kakku oli ainoana Marian ajatuksissa.

Marian mielestä Downesin kaupan luumukakussa ei kum-
 minkaan ole tarpeeksi mantelikuorrutusta, joten kaiken
 odottamisen jälkeen(kin) hän kävelee iso leivospaketti
 sylissänsä toisen kadun kauppaan. Vaihtaa kauppaan,
 vaikka hän kaiken kaikkiaan on varannut vain kaksikym-
 mentä minuuttia ostosten tekoon (vrt. 15, tt 17).

Uudessa kaupassa Maria joutuu pohtimaan eri kakkuvaih-
 toehtoja siinä määrin kauan, että myyntitiskin takainen
 tyylikäs nuori nainen hieman jahkailusta ärsyyntyneenä
 kysyy Mariaa punastuttavasti hääkekun ostoaikeesta -
 niin pitkällistä ja tärkeää päätöstä Maria kaiketi
 näyttää tekevän. Viimein kumminkin paksu luumukakun
 pala päättyy tuliaispakettiin.

14 Here she was a long time in suiting herself, and the stylish young lady behind the counter, who was evidently a little annoyed by her, asked her was it wedding-cake she wanted to buy. That made Maria blush and smile at the young lady; but the young lady took it all very seriously and finally cut a thick slice of plumcake, parcelled it up and said:
'Two-and-four, please.' (113-114)

Vaikuttaa siltä, kuin Marian olisi etukäteen suunniteltava yksinkertaisiakin tekoja. Sisäinen puhe paljastaa tutun Donnellyn kotiin johtavan matkareitin ja siihen kuluvan ajan mielessä kertauksen. Kunpa vain pääsisi teevelvollisuuksilta matkaan.

15 The women would have their tea at six o'clock and she would be able to get away before seven: From Ballbridge to the Pillar, twenty minutes; from the Pillar to Drumcondra, twenty minutes; and twenty minutes to buy the things. She would be there before eight. (110.).

Ensimmäinen raitiovaunumatka on Pylväälle ja pikkutuolillaan istuen Maria ajattelee. Hän kertailee mielessään mitä illalla tuleman pitää ja hypähtää ajatukseen, kuinka paljon mukavampaa onkaan itsenäisyys ja se, kun on omaa rahaa. Hän lienee muistellut olletikin ruoka- ja taskurahapalkkaista lastenhoitaja-aikaansa Donnellyillä. Ajatusloikkien osoittimena kertoja muuttuu Marian ääneksi kakistelematta keskellä virkettä.

16 She arranged in her mind all she was going to do and thought how much better it was to be independent and to have your own money in your pocket (113.).

Niin ikään kertoja, käyttämällä Mariasta vain etunimeä, saattaa vihjata kohteen lapsen kaltaisuudesta. Lasta nyt useimmiten sanotaan Mariksi, ei Möttöseksi.

On myös ajateltavissa, että Marialla ei yksinkertaisesti ole sukunimeä, sukua; Donnellyjen ja sittemmin pesulan kiinnikkeeksi hänet on maailmaan heitetty. Tämän kaltainen juurettomuus, isättömyys, äidittömyys mahdollistaa ymmärtää Marian alkuperäisetkin elämän

eväät niukoiksi, pieniksi kuin Maria itse.

Olemukseltaan ja käyttäytymiseltään Mariassa on jotain muita rauhoittavaa. Eikä hän pidä riidoista. Hänestä Joen hänelle selittymätön tulinen viha Alphy-veljeään kohtaan on erittäin ikävää¹¹. Maria lähetetäänkin aina sovittelemaan työpaikan riitoja, ja tehtävässään hän oli hyvä (110.). Ginger Mooneykin toistuvasti todistaa, ettei hallitsisi itseään silityksestä muka-huolehtivan sisäkkökömpelyksen kanssa, jollei Mariaa olisi.

17 And Ginger Mooney was always saying what she wouldn't do to the dummy who had charge of the irons if it wasn't for Maria (110.).

Korvaamattomuuteensa sovittelijakin mieluusti uskoo, sillä mahdollista on ymmärtää Gingerin kerronta myös Marian sisäiseksi puheeksi. Rauhanrakentajan tehtävissä lastenhoitajatausta lienee hyödyttänyt Mariaa. Kadonneen pähkinänsärkijän mahdollistaman perheriidankin Maria rauhoittaa väittämällä ettei pidä pähkinöistä¹², ja vaikka hän ei Joen juomatarjouksesta välitäkään antaa Joen pitää päänsä¹³ sovun säilyttämiseksi.

Kaiketä on myös niin, että Marian lapsenkaltaisuus, tietynlainen naiivius vaikuttaa tasoittavasti - hänen läsnäollessaan ei kehdata rähistä.

Jo Marian puhe on tasoittavaa. Hieman nasaalisesti ja kohteliaita, kauniita, hämmentävän yläluokkaisia¹⁴ il-

---

¹¹ ...what a pity it was Alphy and Joe were not speaking.(113)

¹² ...said she didn't like nuts and they weren't to bother about her (116); vrt. 20, tt 27

¹³ ...Maria let him have his way...(116)

¹⁴ Irlanti oli luokkayhteiskunta; tiettyyn luokkaan kuuluminen voitiin identifioida jo puhe-
tavasta. J.A.

mauksia käyttäen Maria sekä tuottaa harmoniaa että saa toiset mukautumaan tahtoonsa: "Mervi-kulta, ei niin saa tehdä."

18 She talked a little through her nose, always soothingly: Yes, my dear, and No, my dear. (110).

Pienessä, vähäisessä Mariassa on myös snobistisia piirteitä. Hän kuvittelee olevansa itseään isompi, haikailee romanttisesti Oxfordin aksenttisten lordien ja ladyjen stiff-upper-lip -yläluokkaan. Tämä selittää osin Marian puhettavan: nenään nostetut *nöymaidiörit* ilmaisevat hetkellistä nousua, ylemmyyttä, sofistikoitua, itsestään varmaa, kyselemätöntä käskijyyttä. (vrt. 18, tt 19)

Marian sisäistetty eriarvoisten ihmisten ja sosiaalisten kerrostumien taju ilmenee myös hänen omassa arviointiperusteessaan. Gentleman - ja ilmeisesti vain gentleman - upseeri ja herrasmies, tarjoaa naiselle istuinta täpötäydessä raitiovaunussa. Ja tämä mies puhelee mukavia siinä määrin, että tämän yllättävän, ylhäältä päin tulevan ystävällisyyden vallassa Maria vaunusta poistuessaan kiittää ja kumartaa miehelle.¹⁵

Maria pitää myös kiltistä johtajattaresta, koska hän on niin genteel¹⁶, hieno, ylhäinen, luokkansa mukainen (vrt. 9, tt 14). Marian 'genteelissä' ei ole englannin

---

¹⁵ she thanked him and bowed... (114)

¹⁶ Käännös kadottaa jotain oleellista Marian persoonasta, koska kääntäjä ei ilmeisesti tunne 'genteel'in ja 'gentle'n merkityseroa. (Vrt 9, tt 14 ja Joyce 1965, 100.)

Ainoa mistä hän ei pitänyt olivat raamatunlauseet seinillä; mutta johtajattaren kanssa oli niin helppo tulla toimeen, hän oli niin ystävällinen. (Joyce 1965, 100)

gentle=ystävällinen

yleiskielelle mahdollista ironian saattomiellettä, häiritsevää hienostelevuutta. Pois suljettua ei myöskään ole, etteikö Maria myös pitäisi tietyn kaltaista sofistikaatiota johtajattaren asemaan kuuluvana, statuksen luonnollisena ilmaisimena, näyttöarvon rakentimena. Mutta pahaa tarkoittamattomalla Ginger Mooneylla on rahvaannaisen käsitykset (vrt. 4¹⁷, tt 12).

Merkittävää on, että johtajatarkin huomaa Marian työyhteisön muutoin kenties kireätä ilmapiiriä laukaisevan vaikutuksen. Hän kehaisee Mariaa, nimittää oikeaksi rauhantekijäksi - ja varajohtajan ja kahden johtokunnan jäsenen kuullen (vrt. 12¹⁸, tt 16). Hekin siis näin saavat tietoonsa hänen kelpoisuutensa. Kyllä he nyt arvostaisivat Mariaa!

Hyväuskoinen Maria ei osaa epäillä johtajatarta ja sitä, että tuntemalla hänen tietynlaisen kiitoksen kipeytensä, kiittämällä häntä ja semminkin situaatiossa, jossa on Marian arvostamia, sosiaalisesti ylempiä henkilöitä kuulemassa, johtajatar mainesanoillaan sitoo hänet uudistamaan käyttöksensä ja vastuulliseksi työyhteisön ristiriitojen sovittelijaksi. Lisätöitähän se tietää, mutta pikkiriikkisen Marian status uudesta implisiittisestä roolista nousee - hän ei ole enää itselleen mikään tavallinen duunari-Mari. Se lämmittää Mariaa.

Ylipäänsä ihmiset ovat Mariasta ystävällisiä, pahaa tarkoittamattomia. Esimerkiksi, kun Marian monien pohdintojen jälkeisen tuliaiseksi tarkoittaman luumukakun katoaminen huomataan, Maria kysyy, onko joku

---

¹⁷ ...she knew that Mooney meant well, though of course she had the notions of a common woman (112.).

¹⁸ And the sub-matron and two of the Board ladies had heard the compliment (110.).

lapsista kenties syönyt sen, vahingossa tietenkin¹⁹. Hän ei liioin huomaa tai halua huomata työpaikkansa naisten puheita pahaksi pilailuksi: jokavuotiset pyhäinpäivän aaton ennustukset kaiketi jo hehkeimmän keväämensä ohittaneen Marian miehelään menosta (vrt. 3, tt 12).

Maria pitää ihmisistä ja hänestä pidetään. Objektii-viseksi kertojan huomioksi, ehkäpä silti enemmän Marian sisäiseksi puheeksi, on tulkittavissa myös virke: "Every one was so fond of Maria (110.)." Niin, kaikki pitivät Mariasta.

Mutta mikseivät ihmiset pitäisi ystävällisestä Mariasta? Kukkiakin Maria rakastaa. Työpaikkansa kukka-huoneessa hänellä on ihania saniaisia ja posliinikukkia ja jokaiselle Mariaa katsomaan tulleelle hän antaa viemisiksi muutaman²⁰.

Maria on mukautuva, ihmisten kanssa toimeen tuleva, myötäilevä; hän on ihmissuhteissaan kaino, arka ja ujo, itseään ainakin puheissaan mitätöntävä. Paradoksaalisesti hän suurenee pienuudestaan pelätessään olevansa, jos muuttaisi Joen luo, tiellä ja vaivana (vrt. 10²¹, tt 14; vrt. myös 20²², tt 27; 21, tt 28). Toisaalta Maria selittää myös tottuneensa uuteen asuintapaansa

---

¹⁹ Then she asked all the children had any of them eaten it - by mistake, of course - ... (115.)

Aivan kuin olisi mahdollista syödä kakku(a)
vahingossa

²⁰ ...whenever anyone came to visit her, she always gave the visitor one or two slips from her conservatory (111).

²¹ ...but she would have felt herself in the way (111).

²² Maria tokaisee, ettei hänestä tule välittää (116).

(vrt. 10²³, tt 14). Sinänsä useat Joen pyynnöt varmasti myös miellyttävät Mariaa: hänestä pidetään, häntä tarvitaan.

Vieraitten seurassa, semminkin miesten, Maria lienee hyvinkin myötäilevä. Kun raitiovaunun gentleman juttelee Marialle niitänaitä pyhäinpäivän aatosta, saateisesta ilmasta, lapsista, automaattisen samanmielinen Maria nyökkäilee ja hymisee kainosti (114.). Tosin mies on tehnyt jo käytöksellään Mariaan vaikutuksen.

Dublinersin henkilöt ovat ylipäänsä alttiita hämmennytymiseen. Maria ei ole mikään poikkeus. Hänen hämillään olonsa suorana ilmenee punastumisena²⁴, kuin nuorella tytöllä, elämän kiihottavan salaperäisyyden edessä (vrt. 14²⁵, tt 17). Naurullaan Maria puolestaan yrittää hämmennystä peittää.

Marian naimattomuus, miehettömyys ja sen esille nosto aiheuttaa hänelle alituiseen hämmentäviä tilanteita. Lizzie Fleming ennustaa hänelle vuosittain sormusta pyhäinpäivän aaton ennusleikissä, ja nyt taas, ja vaikkakin se on vanha pila, se saa kumminkin Marian silmät ujoiksi ja pettyneiksi (vrt. 3²⁶, tt 12).

Nämä silmistä ilmenevät tunteet Marian on kiellettävä sekä muille että itselleen ja niinpä hän hämmennystä peittävän naurunsa takaa sanoo, ettei välitä sormuksesta saatika miehestä (vrt. 3, tt 12). Juuri tämä ääneen lausuttu kielto antaa aiheen olettaa asioitten

---

²³ ...and she had become accustomed to the life of the laundry (111).

²⁴ ...and Maria, blushing very much, began to sing in a tiny quavering voice.

²⁵ That made Maria blush... (114)

²⁶ ...her grey green eyes sparkled with disappointed shyness... (112)

olevan aivan toisin, ja Maria haaveilee, kaipaa, että asiat olisivat toisin.

Kaipaavuus on selkeänä Mariaa luonnehtivia psyyken piirteitä. Maria haluaa jonnekin päivästä pois. Jo esitellysti hän ihailee yläluokkaisuutta; puheessaan hän pyrkii ladyksi samastumaan, kaipaa tyyliä, hienoutta (vrt. 18, tt 19).

Ja avioliittoon Maria kaipaa. Miten hämmentyneenä hymyillen ja punastuen hän reagoi kakun myyjättären kysymykseen hääkakun ostoaikeista, tajuamatta kysymyksen varsinaista sisältöä: osta- ja mene jo! (vrt. 14, tt 17) Ei, Mariasta on ihanaa, kun joku kysyy häneltä onko hän astumassa avioon, hääkakkuineen kaikkineen. Kiltti on kysyjä.

Maria janoaa rakkautta ja sen antajaa, miestä, ja kaikkea, mitä näistä seuraisi, onnea, lapsia. Koske-maton kaipaa koskettajaa. Myös tätä kautta on ymmärrettävissä Marian kokema raitiovaunu-gentlemanin kiltteys, tämä kun kyselee, onko Marian paketin sisältö pikkuisille (114²⁷). Kuin mies ihanasti vihjaisisi, että Marialla on lapsia, omia lapsia, eikähän Mariakaan miehen silmissä mikään ikäloppu ole, lapsetkin kun vielä ovat pikkuisia. Herkkä (hää)-kello on soinut.

Ystävällinen, vihjaavaksi koettu puhe lapsista ja miehen ounasteltu korkea yhteiskunnallinen asema, yhdessä miehen fyysisen läheisyyden kanssa on hämmentänyt Mariaa. On mahdollista, että miellyttävä hämillään olo, jonka Maria myöhemmin joutuu itselleen myöntämään miehen seurassa kokeneensa, faktuaalisestikin saa Marian unohtamaan luumukakkunsa raitiovaunuun. Samalla Maria kuitenkin jotenkin pelkää ja häpeää värisyttävää,

---

²⁷ He supposed the bag was full of good things for the little ones...

outoa tunnettaan²⁸ (vrt. ed. alaviite). Lämpimän olon puolestaan tuo maisteltu Joen toistuva hellittely: Mami nyt on mami, mutta minä, Maria, *todellinen äiti* (vrt. 10²⁹, tt 14; kurs. J.A.).

Marian rakkauden kaipuu ilmenee myös hänen Joe'n luona laulamansa I Dreamt that I Dwelt -laulun sanoista ja ennen kaikkea Marian kömmähdyksestä: täysin unelmalaulun liikuttamana hän laulaa ensimmäisen säkeistön kahdesti.

19 I dreamt that dwelt in marble halls
With vassals and serfs at my side
And of all who assembled within those walls
That I was the hope and the pride.

I had riches too great to count, could boast
Of a high ancestral name,
But I also dreamt, which pleased me most
That you loved me still the same. (118)

---

²⁸ Maria, remembering how confused the gentleman with the greyish moustache had made her, coloured with shame and vexation and disappointment (114).

Glasheen väittää, että luumukaukun unohtuminen miesseurassa mahdollisesti implikoi sitä, että aivan kuin yhtä "helposti" kuin Maria menettää kakkunsa, hän menettäisi hyveensä s.o. neitsyytensä, jos joku mies haluaisi sen ottaa. Mutta miksipä kukaan mies haluaisi? (vrt. Glasheen: Clay, teoksessa James Joyce's Dubliners...1969, 102.) (vrt. Marian ikä, ulkonäkö ja myöhemmin tutkimuksessani ilmenevä köyhyys; katso tutkimukseni luku 'sosio-ekonominen asema', J.A.)

²⁹ - Mamma is mamma, but Maria is my proper mother.
Käännös kadottaa "äitien samankaltaistamisella" alkuperäistekstin vivahteet:
- Äiti on äiti, mutta Maria on minun todellinen äitini (Joyce 1965, 100).

Uneksin asuvani marmorilinnassa,
 jossa orjat palveli mua,
 olin kaunein ja mahtavin kaikista
 jotka sinne sai kokoontua.

rikkaampi olin kuin laskea voi
 olin ylhäinen synnyltäin,
 mut sinun sittenkin, armaani oi,
 yhä lempivän mua näin. (Joyce 1965, 106)

Niin Maria pannaan laulamaan, kerskumaan rikkauksistaan, asemastaan, kauneudestaan ja rakkaudestaan, joita mitään hänellä ei todellisuudessa ole. Mrs Donnelly³⁰ soittaa alkusoiton³¹ ja Marian on laulettava, tahtoi hän itse tai ei, nimenomaan *I Dreamt I Dwelt* (1. loppuviite) - mutta punastuen ja pienellä, heikolla, värähtelevällä, värisevällä äänellä hän laulaa.

Sisällön ja esitystavan yhteensopimattomuus jo itsessään on lukijaa herättävän suuri. (vrt. Levin 1960, 41) Kuin jossain Marian sisuksissa sydänalaa kumminkin pistäisi todellisuuden terävä tikari. Ja kuin Mrs. Donnelly sitä kääntäisi: Kyse on vain jostain "vanhasta, tutusta laulusta"³², ja Mrs. Donnelly valitsee nimenomaan *I Dreamt That I Dweltin* - ja Marian. Lastenkin on syytä kuulla laulu, katsoa esitys.³³

Then she (Mrs Donnelly, J.A.) played the prelude and said *Now, Maria!* and Maria, blushing very much, began to sing in a tiny quavering voice. She sang *I Dreamt that I Dwelt...* (117-118)

³¹ Mielestäni laiska suomennos 'prelude' (ed. alav.) = 'preludi' (Joyce 1965, 105) jättää minun näkökulmastani väärin jatkolaulun valintaan pienen mahdollisuuden.

Esimerkiksi Chopinillä on lukuisia *itsellisiä* preludeja.

At last the children grew tired and sleepy and Joe asked Maria would she not sing some little song before she went, one of the old songs.
 (117)

³³ Mrs. Donnelly bade the children be quiet and listen to Maria's song (117)

Laulun Maria on kaunis ja mahtava, ei mikään todellisuuden pikkiriikkinen, väkäleukainen pitkänokka-akka, ja vaikka hän on vauras ja ylhäissyntyinen, kenties tavoittamattomaksi mielletty, uskalluksen ulkopuolella, hänen armaansa ei epäröi lempiä häntä. Hän on rakkauden arvoinen sellaisena kuin on, ja tätä reaali-Mariakin toki kaipaa.

Myös uskonnollisuus luonnehtii Mariaa. Marian uskonnollisuus on elävää: se on ystävällisyyttä ihmisille; lisäksi se on herätyskellon aientamista messun vuoksi, muisteluita nuorena tyttönä alkaneista messuun pukeutumisista (vrt. 8, tt 13). Käytännön hyväntahtoisuus ja ihmisten palvelu yhdistyvät Mariassa uskonnon rituaaleihin. Maria on (roomalais-)katolinen.

Katolisen kasvatuksen saaneena Marian on alkuun vaikea sietää protestantteja, mutta mukautuvaisena Maria alkaa katsella heitä uusin silmin: harhaoppiset ovatkin mukavia ja kilttejä ihmisiä vaikkakin vakavia. Toisaalta Marian on myös otettava tilanne annettuna: pesulasta ei niin vain "lähdetä lätkimään", parempi tulla toimeen ja siihen auttaa, kun näkee protestantitkin ihmisystävän okulaarein. Pesulan seinien raamatun lauseista Maria ei silti opi pitämään (vrt. 9³⁴, tt 14): Marian uskonnollisuus on elävää, ei kirjallista.

Ehkäpä kuvaavinta Mariassa on hänen kyvyttömyytensä tajuta oma asemansa. Haaveet sumentavat todellisuuden - Maria tekee vääriä valintoja. Marian sokeutta kuvataan symbolisesti sokkoleikissä: liina silmillään hän erehtyy. Jotain pehmeää ja kosteaa on Marian hapuilevissa käsissä, mutta rukouskirja hänen pitäisi saada.

Jos kosteus on muiden Marialle työntämä savilautanen, tilanne on ilmaisin myös Marian ulkoohjailtavuudesta:

---

³⁴ ...There was one thing she didn't like and that was *the tracts* (kurs. J.A.) on the wall (111.).

saven kaltainen muovailtavuus (vrt. Kenner 1955, 57), vastaanottavuus ja miellyttämisen halu on ohjannut hänen elämäänsä. Ja onhan silmien edusliinakin muiden asettama...Kaipa se kakkukin sitten jäi raitiovaunuun, kun joku Mrs. Donnelly kerran niin sanoo³⁵... Ja oletettavasti joku Mrs. Donnelly haluaisi hänet luostariin haluttuaan hänet ensin pesulaan (vrt Kenner 1955, 57-58). Niin, kai sitä sitten sinne...mennään.

Raitiovaunun pikkutuolilla istuminen saa uuden merkityksen. Vaunu kulkee tässä konkreettisesti elämässä, konkreettisia annettuja raiteita, Marian omat jalat tuskin yltävät lattiaan - hän on puolittain ilmassa, ilman vakaata alustaa, muitten kuljetettavissa. (vrt. 2, tt 11)

Myös Joen mainiot, symboliikkaan johdattavat sanat kuvaavat Marian kelpoisen itsereflektion puutetta, ohjailtavuuden tarvetta, muiden antamaa roolia: pähkinäsärkijä on kateissa:

20   Nobody could find the nutcrackers and Joe was nearly getting cross over it and asked how did they expect Maria to crack nuts without a nutcracker. But Maria said she didn't like nuts and they weren't to bother about her. (116.)

Miten ihmiset voivat olettaa Marian kykenevän särkemään pähkinän pähkinäsärkijättä; aukaista oman elämänsä pähkinän ilman riittäviä, kelpoisia psyyken työkaluja. Niin, mutta toisaalta, eihän Maria pitänytkään pähkäilyistä!

On mahdollista kuitenkin väittää, että Maria ei suinkaan ole täysin kykenemätön ole oman asemansa käsittä-

---

³⁵ Everybody had the solution for the mystery and Mrs. Donnelly said it was plain that Maria had left it behind her in the tram (115).

miseen.³⁶ Voidaan esimerkiksi ajatella, että *I Dreamt that I Dweltin* toisen säkeistön³⁷ unohtaminen olikin tahallista; jokin Mariassa ei sallinut hänen laulavan toista säkeistöä. Sanat ovat siinä määrin Marian sisimmässään aavistamaa tosioloa vastaan, että ne eivät yksinkertaisesti äänny hänen huuliltaan: ääneen lausuttuus romahduttaisi illuusion, paon pois. (vrt Magalanes&Kain 1956, 89) Marialla ei ole polvillaan anelevien, palvovien sulhasten komeaa joukkoa, ja vaikka laulussa sanotaan "you still loved me the same", puutuu se yksikin oikea "sinä". Yhtä kaikki, samalla tavoin hämmentävien tunteiden valtaamana kuin raitiovaunussa, ajatellessaan miehen läheisyyttä, Maria unohtaa, ei nyt kakkua vaan laulun toisen säkeistön.

Vaikka jokainen kuulija tietää laulun kulun, kukaan ei huomauta Marian erheestä.³⁸ Marian pako on sallittua, Marialle kuuluvaa, vivahteissaankin. Muutkin haluavat "jättää liinan silmille" (vrt. Magalanes&Kain 1956, 88).

Joe on ilmeisen viinaan menevä. Hänen humalassaan ei ole hyväntahtoista juurevuutta: se on katkeran miehen kiukun kyllästämää ja aggressiivista. Maria pelkääkin Joen humaltumista jo etukäteen - niin erilainen Joe on päihtyneenä, Maria pohtii raitiovaunumatkallaan Pylväälle³⁹. Portterille persolla Joella on tapana ottaa drinkkejä jo matkallaan töistä kotiin, ja jo yksi drinkki, Marian mukaan, saa hänet käyttäytymään ikäväl-

---

³⁶ Esimerkiksi Glasheen väittää, että Maria kyllä tiedostaa tilansa, mutta ei saa tätä tietämystään ilmaista, sanallistettua.

She (Maria) is aware of herself, but she could not put her knowledge into words (Glasheen, A. 1969, 100.).

³⁷ liite 1

³⁸ No one tried to show her her mistake (118.)

³⁹ Only she hoped that Joe wouldn't come in drunk. He was so different when he took any drink (111).

lä tavalla poikkeavasti. Niin herkkä Joe on alkoholin vaikutukselle! (vrt. ed. alaviite ja ⁴⁰) Ehkäpä kokemus Joen hankalista humaloista onkin sitten omiaan viemään Marian arvostukseen: Herrasmies on herrasmies humalassakin (vrt. 6, tt 12).

Joe on juonut ennenkin. Ovelan "ammattimaisesti" hän saa myös mahdollisitta riidoitta juomansa pyhäinpäivän aaton juhlissa - hän tarjoaa, vaatimalla vaatii myös Mariaa ottamaan portteripullollisen. Ollakseen yhtä kohtelias ja talon standardia ilmaisten rouva Donnelly tarjoaa portviinimahdollisuutta.

21 Then Joe asked would she take a bottle of stout and Mrs. Donnelly said there was port wine too in the house if she would prefer that. Maria said she would rather they didn't ask her to take anything: but Joe insisted. (116.)

Nyt pää on humalan ystävälle auki. Lisäpullot Joe saa implisiittisesti vetoamalla portterin kiukkua poistavuuteen: Maria-rukka kun oli erehtynyt vääriin, hyvin sanoihin Alphy-veljestä⁴¹.

Joko humalatilaan tai yleiseen herkkyyteen on liitettävissä myös Joen kyynelsilmät hänen kuultuaan nostalgisia muistoja tuottavan Marian laulun I Dreamt that I Dwelt. Siinä määrin Joe on liikuttuneessa tilassa ettei löydä etsimäänsä, ja viimein hänen on tiedusteltava vaimoltaan, missä korkkiruuvi on.

22 (Joe)...he said that there was no time like the long ago and no music for him like poor old Balfe, what ever other people might say; and his eyes filled up so much with tears that he could not find what he was looking for and in the end he had to ask his wife to tell him where the corkscrew was. (118.)

---

⁴⁰ (Maria) hän toivoi vain ettei Joe tulisi kotiin humalassa. (Joyce 1965, 100.)

⁴¹ ...Maria thought she would put in a good word for Alphy (116).

Jos Joe ei ole humalassa niin vahva aikomus hänellä ainakin olletikin on: lisää pulloja on saatava auki. Ja hänen silmänsä hämärtyvät ja hän itkee itsensä rikki juoneen ihmisen itkua muistojensa hellyttämänä, hän on ajassa, jolloin kaikki oli hyvin ja hän nuori, voimakas - nyt hän tarvitsee korkkiruuvien löytämiseenkin vaimonsa apua.

Tietenkin on mahdollisuus, että Joe etsii jotain muuta kuin korkkiruuvia, vaikkapa portviinipulloa, jota ei löydä ja jotta tilanne ei kävisi kiusalliseksi hänelle itselleen - ja muille - hukkaetsinnöistä: mahdollisesti pullo on piilotettu, hän päättää pelastautua korkkiruuvikyselyllä. Saattaa myös olla niin, että myös korkkiruuvi on piilotettu, jotta Joe ei joisi paljon: implisiittinen ilmaus, toisten huolen osoitin Joen alkoholismista. (vrt. novellin kertojan esittely, tt 7-8.)

Toisaalta on myös helppo ajatella Joeta luonteeltaan herkäksi tai elämän vääryyksien murjomaksi, katkerointuneeksikin - ja kyynelehtiväksi ylipäittäin.

Joen suhde Mariaan on hellä. Hän nimittää Mariaa oikeaksi äidikseen (vrt. 10⁴², tt 14) - ilmeisesti juuri Maria on ollut päävastuinen Joen kaitsija, hoivaaja hänen lapsen-iässään - synnyttäjä-äiti ollut kenties työssä, poissa kumminkin. Joen emootiot Mariaa kohtaan ovat lämpimät; hän pyytää Mariaa istumaan takan ääreen⁴³, puhuu mukavia, yrittää saada Marian arvostusta nokkelasta pomolle sanailustaan (vrt. 13, tt 16): enkös olekin kasvanut aika pojaksi! Kyllä johtajan kanssa hyvin pärjää, kun osaa häntä käsitellä; kenties peräti:...tuota, oikeastaan johtajana pitäisi olla...(Joe Donnelly). Joella on kompleksi käskettävänä olemisestaan.

---

⁴² Mamma is mamma, but Maria is my proper mother (111).

⁴³ ...and made her sit down by the fire (115).

Resignaatioon altis Joe yrittää uusintaa jollain tavoin vanhat, hyvät ajat pyytämällä äiti-Mariaa perheeseensä asumaan (vrt. 10⁴⁴, tt 14). Maria on kiltti, Maria auttaa: Joe ymmärtää myös, että äiti on palvelija, tarpeiden tyydyttäjä. Kukapa muu kuin Maria särkisi pähkinät (vrt. 20, tt 27), Joelle, muillekin - niin kuin ennenkin, lastenhoitajana.

Joe vihaa tulisesti veljeään. He eivät ole edes puheväleissä (vrt. alaviite 11, tt 18), ja Joen talossa ei Alphy-veljen nimeä ei missään nimessä saa mainita: Alphy oli menettänyt veljen-oikeutensa, vaikka Jumala salamallaan iskisi. Naisten puolustelut ja toruskelut, varsinkaan Mrs. Donnellyn, eivät asiaan vaikuttaisi!

23 But Joe cried that God might strike him stone dead if ever he spoke a word to his brother again and Maria said she was sorry she had mentioned the matter. Mrs. Donnelly told her husband it was a great shame for him to speak that way of his own blood but Joe said that Alphy was no brother of his and there was nearly being a row on the head of it. (116)

Lähes juhlaillan kotirähinään johtava viha on alkanut veljesten yhteisen toisen helluntaipäivän Belfastin matkan jälkeen. Maria muistaa heidän hyvin viiden vuoden takaisen matkansa, hän kun oli saanut reissulta tuliaiseksi hopeahakaisen, rakkaaksi tulleen rahapussinsa *A Present from Belfast*⁴⁵. Siellä hän piti käyttörahojaan.

2.3. Sosioekonominen asema

Vanhanpiian status ei varsinkaan vuosisadan vaihteen Irlannissa ollut korkea. Jotain vikaa nähtiin naisessa,

---

⁴⁴ Often he had wanted her to go and live with them (111)...

⁴⁵ She took out her purse with silver clasps and read again the words *A Present from Belfast*. She was very fond of that purse because Joe had brought it to her five years before when he and Alphy had gone to Belfast on *A Whit-Monday* trip. (110-111.)

joka ei pääse naimisiin, ja perin oudoksi miellettiin terve nainen, joka ei tahdo avioliittoon. Naimisiin meno ja lasten synnytys nähtiin kelvollisen naisen velvollisuuksiksi; äpärän synnyttäjää halveksittiin.

Mariaa muistutellaan jokavuotisesti hänen naimattomuudestaan, implisiittisesti vanhastapiikuudestaan. Työpaikan naiset pilailevat Marian kustannuksella, mutta tuskin julmemmin mitä tapana yleensä oli "yli-jäämä-ämmään" suhtautua.

Todellisen ongelman vanhapiikuus aiheutti konkreettis-tamalla elatuksen hankinnan: ei ollut taloudellista huolenpitäjää, ruokkijaa. Toisen palvelukseen meno oli ainoa keino välttää köyhäintalot, rikkaitten pöydiltä satunnaisesti putoavat muruset.

Pesula on Marian työpaikka. Hän saa palkkaa, rahaa työstään, tuntee itsensä itsenäiseksi, tyytyväiseksi. Aiemmin hän on toiminut Joen ja Alphyn hoitajana, kuin perheenjäsenenä olletikin. Täsmällisesti Marian pesulan työtehtävää ei mainita; enemmän tietoa saadaan Marian rooleista työyhteisössään. Maria ei ole johtaja, vaan koko pesulaa johtaa johtajatar apunaan varajohtajatar ja johtokunta (vrt. 12, tt 16).

Maria työskentelee keittiössä; keittiössä työskentelevät myös kokki ja sisäkkö, mutta Maria on organisaattori, emännän kaltainen. Hänen keittiönsä on puhdas: suurista kupariboilereista saattoi nähdä kuvansa (110). Ja niin tarkka Maria on, että itse omakätisesti ja huolellisesti on leikannut pyhäinpäivän aaton iltateellä tarjottavat neljä korinttikakkua⁴⁶ tasaisiin

---

⁴⁶ Saarikosken käännös barmbrack=korinttikakku perustunee äänteelliseen samankaltaisuuteen, J.A. Ehkäpä tietämättään kääntäjä on noudattanut Joycen lukuohjetta: epäselvissä tapauksissa lue kohta ääneen (vrt. esim. Norris ja Flint 1994, 4). Muutenkin Joyce käytti äänteelliseen samankaltaisuuteen pohjautuvia al-luusiomahdollisuuksia.

viipaleisiin.

24 These barmbracks seemed uncut; but if you went closer you would see that they had been cut into long, thick slices and were ready to be handed round at tea. Maria had cut them herself. (110)

Myötäelävä kertoja on yhtä ylpeä leikatuista kakuista kuin Maria on niistä ylpeä, ylpeä taidostaan, roolistaan. On hyvin mahdollista kuvitella Marian pikkupään nyökkäävän myötäilevästi, kun hän kuulee: "Maria on leikannut ne itse." (vrt. Bolt 1981, 48)

Marian organisaattorin osaan kuuluu myös valvonta, varmistus siitä, että kaikki sujuu kitkoitta ja suunnitellusti. Niinpä jo roolinsa vuoksi Maria on läsnä iltateelläkin. Ehkäpä mielelläänkin; toisaalta hän tietää sormusleikin kohta alkavan.

25 Maria superintended the distribution of the barmbrack and saw that every woman got her four slices (112.).

Maria rahapalkka ei liene suuren suuri. Kruunujen määrää ei mainita, mutta jotain on mahdollista siitä päätellä. Vaikka tarkkuus rahan käytössä saattaa olla luonteen piirre ja varsinkin 'anaalisiin' vanhoihinpiikoihin liitettävissä, Marian kolikkotilanteensa seuranta lienee johtunut hänen köyhyydestään.

Ennen matkaa Maria tarkastaa rahapussistaan käyttövaransa - kaksi puolikruunusta ja joitain kuparikolikoita, ja raitiovaunumaksun jälkeen olisi viisi shillinkiä jäljellä⁴⁷; tusina pennin leivosta kassiin (vrt. alaviite 9, tt 13) ja kaksi shillinkiä ja neljä penniä luumukakkuun (vrt. 14, tt 17). Rahaa on mennyt suhteellisen paljon, joten ei ihme että yllätystuliaisien, kalliin kakun katoaminen on myös saada Marian

---

⁴⁷ She would have five shillings clear after paying tram fare (111).

itkuun purskahtamaan⁴⁸. Marian pienoista rahan käyttöä kuvataan tarkkaan, kuin Marian köyhyyttä osoittaen - toisaalta kustannusten ilmoittaminen voidaan liittää myös Marian sisäiseen puheeseen...hmm...niin ja niin paljon on vielä jäljellä.

Myös Marian haltioituminen, kun hän laulaa *I Dreamt that I Dwelt'ia*, vihjaisee Marian köyhyydestä. Toistetusti Maria asuu marmoripalatsissa, ei missään pesulasassa, toistetusti muut palvelevat häntä, ei hän muita, toistetusti hänellä on rikkauksia, joita ei voi laskea, ei vähäisesti kilisevää kolikkokukkaroa (vrt. 19, tt 24).

Joe on naimisissa, katolinen ja tästäkin johtuen hänellä luultavasti on useampia lapsia mutta ainakin kaksi, kolme. Vain vanhin mainitaan nimeltä (vrt. 7, tt 13). Joen vanhempien koti oli suhteellisen varakas, olihan sillä ollut varaa Mariaan, lastenhoitajaan.

Joe ei ole köyhistä köyhin, hänellä on talo (vrt. alaviite 5, tt 9) Drumcondrassa (vrt. 15, tt 17) ja puutarha (vrt. alaviite 2, tt 8), porttaria ja portviiniä aina tarjottavaksi asti. Joe työskentelee toimistossa, ei kumminkaan johtotehtävissä, mistä Joe ei pidä. Voisi kuvitella Joen kuuluvan alempaan keskiluokkaan. Hänen käyttäytymisessään on kuitenkin havaittavissa työväenluokkaisia piirteitä: matkallaan töistä kotiin hän pysähtyy, kuten monella irlantilaisella työväenluokan miehellä on tapana, pubiin drinkeille (vrt. alaviite 39, tt 28).

---

⁴⁸ ...At the thought of the failure of her little surprise and of the the two and fourpence she had thrown away for nothing she really cried outright (115.).

3. Maria ja Joe Irlannin yhteiskunnan kuvastajina

Joyce kirjoitti *Dubliners*-kokoelmansa manner-Euroopassa, kaukana vihreältä saarelta, kaukana Dublinista. Hän tunsi itsessään selkeänä Irlannin köyhyyden ja jälkeenjääneisyyden; missään nimessä hän ei tahtonut asua siellä, jota hän kutsui halvaantumiskeskukseksi (vrt. Smidt 1959, 23).

Magalaner pohtii yleisemmin välimatkan merkitystä ja väittää, että juuri etäisyys kohteesta - ja nimenomaan Irlantia kuvaavalle irlantilaiselle kirjailijalle - on merkityksellistä, se on välttämätöntä. Kaukoputken kautta nähtynä Irlannin ahdistava ympäristö, elinpiiri ja siinä elävät ihmispolot etäännytetään mysteerisen symbolisiksi, kirjallisiksi. (vrt. Magalaner 1956, 67) Joyce teki niin.

"Joyce oli ennen kaikkea symbolinen kirjailija (Magalaner 1956, 67)." Onko Clayta sitten mahdollista lukea symbolisena novellina? Clay punoutuu Marian hahmon ympärille. Millaisin symbolisin ulottuvuuksin Mariaa voidaan katsella? Onko Marialla yhteiskunnallinen kaapu? Onko Marialla myös myyttinen viitta? Entäpä Joella? Lukija tekee tekstin, mutta Stanislaus Joyce, James Joycen veli, kirjoitti *Dublinersin* symbolimerkityksen arvioijista:

...He ovat sukeltaneet paljon syvemmälle merkityksien haussa kuin mitä kirjailijalla on kuuna päivänä ollut mielessä. Olen asemassa, josta voin sanoa, että veljelläni ei ollut sen kaltaisia vivahteita ja ajatuslokkeita aivoissaan kun hän kirjoitti tarinan... (Magalaner 1956, 90).

Stanislaus Joycea ei enää ole; siksikin on riemullista kirjoittaa James Joycea uudestaan, kunnioittaen.

On syytä olettaa novellin Clay tapahtumien ajoittuvan vuosisadan vaihteen Dubliniin - Marian raitiovaunumatkat ovat tuolloin jo mahdollisia. 1800-luvun lop-

pupuolen ja 1900-luvun alun Irlanti oli brittien hallitsema, jakautunut, riitainen, pääsääntöisesti köyhä luokkayhteiskunta. Industrialismi oli osin kulkenut sen ohi, maanviljely ihmisten valtaosan pääelinkeino. Lampaat laidunsivat, peruna kasvoi, toivottiin.

Tulo- ja omaisuuserot maan sisällä olivat suuret. Kun Belfastin ympäristön laivanrakennus ja terästeollisuus houkuttelivat ansaintamahdollisuuksillaan lukuisia pääoman sijoittajia (Fitzpatrick 1989, 174), perunanviljelijöiden Gaeltacht autioitui: matka oli hautausmaille ja siirtolaislaivoihin.

Toistuvat nälänhädät piinasivat Irlantia: Maan väkiluku laski 1840-luvun kahdeksasta miljoonasta 1920-luvun neljään ja puoleen miljoonaan (Maddox 1991, 32). Kuu-luisin varmasti oli The Great Potato Famine 1800-luvun puolivälistä. Tuolloin kolme neljännesmiljoonaa irlantilaista kuoli nälkään ja tauteihin. Iso osa jäljelle jääneistä, noin kaksi miljoonaa, matkasi lähinnä Amerikkaan siirtolaisina. (Svanström, Grimberg 1984, 20.osa, 180) Silti asukkaita tuntui olevan liikaa ja aivan riittävästi repivään keskinäisriiteltyyn.

Riitaa oli taloudellisen hyvän jakautumisesta, riitaa oli Irlannin poliittisesta asemasta: irtikö Britanniasta vai ei - ja jos irti, miten? Oltiin unionisteja, oltiin nationalisteja: alas Parnell!, ylös Parnell! ...Parnell?⁴⁹; toryja, whigejä, liberaaleja; reformisteja, anarkisteja, sosialisteja. Oli kaiketi pakko olla jotain, ollakseen jotain - niinpä Joycekin, taiteilija, kutsui itseään sosialistiksi mutta sosialistiksi ilman esikuvia, suuntaa, minne kumartaa (vrt. Manganiello, 1980, 42).

Riita pukeutui myös uskonnon kaapuun - valtaosa irlantilaisista messusi katolisina, mutta rikas yläluok-

---

⁴⁹ vrt. *Ivy Day in the Committee Room, Dubliners* 1971, 132-144.

ka, monesti englantilaisperäinen, oli protestanttista. Vielä 1860-luvulla katolinen enemmistö maksoi veronsa Irlannin protestanttiseen valtiokirkkoon (Svanström, Grimberg 1984, osa 20, 182). Ulster oli ainoa protestanttienemmistöinen Irlannin maakunta.

Protestanttien johtama on myös katolisen **Marian** työpaikka, pesula. Eikä hän poikkea juurikaan muista aikansa irlantilaisista: talouselämä oli protestanttien hallussa (vrt. Tindall 1959, 30). Pieni, kuin lapsuuden ruoan puutetta ja nälkäaikaa kehollaan viestivä Maria, työskentelee protestanttisen johtajattaren alaisena, tältä leipänsä saavana, psyykkisestikin.

Niin **Dublin by Lamplight** -pesulan työläiset keräävät lisä-arvoa omistajien mässeihin, nimen osoittamasta aamunkajosta iltamyöhään. Silti on hyvä, kun on työtä, ajatellaan, näin pysyy pois likaisilta kaduilta, joilla naisen ainoa ansaintamahdollisuus on prostituutio. Ja sitä kaksinaismoraalinen Irlannin yhteiskunta halveksii, todeksi toteaa; Dublinin ilotyttöjen hintalappuja Joyce vertaili jo teini-iässään.

Tarkemmin kun pesulan hallintoa tarkastelee, huomaa, että se ei ole varsinaisen liikeyrityksen hallinto. Ei ole toimitusjohtajaa vaan johtajatar, ei henkilöstöpäälliköä vaan johtokunta. Ilmeisesti johtokunta koostuu vain naisista. Voidaan olettaa, että Dublin by Lamplight -organisaation funktio onkin paitsi luonnollisesti liiketaloudellinen niin myös sosiaalipoliittinen. Ellman toteaaakin pesulan nimen implikoivan juuri naisten kaduilta pois pysymistä (Ellman 1966, 196; vrt. Glasheen: Clay, James Joyce's Dubliners 1969, 100).

Pesulan kaltaiset hyväntekeväisyyslaitokset olivat useita vielä 1900-luvun alun Dublinissa. Tietoa niistä Joyce varmaankin sai Nora Barnaclelta, joka ennen Joyceen tutustumistaan, vasta Dubliniin muuttaneena hotellin siivoojana, oli ne päivittäin ympärillään nähnyt. (vrt Maddox 1991, 57)

Noran hotelli, niin liikeyritys kuin olikin, muistutti myös hyväntekeväisyyslaitosta: Noralle järjestettiin täysihoidto ja huone. Tämä merkitsi hänelle pientä palkkaa enemmän. "Hotellin omistajarouva... oli selvillä siitä että dublinilaistytöt olivat onnellisia kun vain saivat työtä...(Maddox 1991, 57)." Noralla ei liioin ollut harhakuvitelmia - pakko oli nopeasti oppia, millaiset vaarat uhkasivat pennitöntä naisihmistä, jolla ei ollut suojelijaa. (vrt. Maddox 1991, 57)

Marian - täysihoidon ja huoneen tarjoamassa - pesulassa kyseessä on huoltajattomien naisten järjestetty haltuunotto, työlaitos ja asuntola. Naiset työskentelevät ylläpitonsa eteen, ovat kunniallisia, "pysyvät poissa kaduilta". Protestanttiset, omasta oivallisuudestaan riemuitsevat yläluokan leidit puuhastelevat pikkunästiksi auttaakseen tielle kaidalta polulta lipeämiseen alttiita. Apunaan heillä on pesulan seinille nostetut velvoittavat, ilmeisesti työn teon merkitystä korostavat raamatunlauseet (vrt. 9, tt 14).

Jonkinkaltainen "Home rule" pesulan katolisella työvällä toki on: Se saa vaarattoman Marian organisoimana järjestää pyhänpäivän aaton teetarjoilun, jossa leikitään harmittomia ennusleikkejä. Sormuksia nähdään tulevaksi, ei hirttoköyksiä, pamppua; kuppaa, aivo-vauriolapsia, äpäroitä.

Palvelevan, alistetun, ulkoa ohjatun - ja hedelmättömän - Marian voidaan katsoa symboloivan koko Irlantia: Protestanttinen, vauras Englanti hallitsee sitä "yläluokkaisena johtajattarena". Ei liene sattuma, että Marian kolikkokukkaro (vrt. alaviite 45, tt 31) on Belfastista, Ulsterista, jossa on protestanttienemmistö - ja raha, jota kukkaron hakojen hopea oivasti symboloi. Kukkaron haka itsessään puolestaan edustaa protestanttista säästäväisyyttä, tarpeen tyydytyksen viivästyttämisen velvollisuutta - ja freudilaisittain: anaalista pidättämistä, sälpäämistä, rahojen ulos tulon estettä.

Katolinen Maria-Irlanti saa muiston ja muistutuksen siitä, että valtakunnan vauraus, rahat ovat Belfastissa, protestanttis-enemmistöisen Ulsterin protestanttis-enemmistöisessä keskuksessa - ja lahjana, ansaitsematta kukkaro, jossa säilyttää murusia, kolikoita.

Elinkeinoelämän valtuuskunnan edustajana(kin) kakku-kaupan myyjätär suhtautuu tunteelliseen Mariaan alentuvasti, vakavasti, protestanttisen kylmästi: Kakun osto ei rituaaleja, hyminää kaipaa! Tänne ei tulla unelmoimaan, kaksi ja neljä! (vrt. 14, tt 17). Myyjätären näennäiskohtelias 'please'⁵⁰ implikoi toki katolisenkin rahan, vähäisemmänkin, kelpaavan kauppiaalle.

Raitiovaunun everstin näköinen, kohtelias herrasmies oletettavasti saa Marian unohtamaan kakkunsa - talous ja sotavoima edustajineen ovat unohduttaneet, estäneet Irlantia saamasta "oikeudenmukaista kakkupalaansa" useita vuosisatoja (vrt. Tindall 1959, 30). Mutta Joyce, hän piti englantilaisten läsnäoloa miehityksenä (Manganiello 1980, 8).

Ja Marian kasvattamat pojat riitelevät, Joe ja Alphy, kuin riitelee Irlanti tiestään, tulevaisuudestaan. Pojat eivät ole edes puheväleissä. Aiempi yhteisyys on kadonnut, riita puhjennut toisen helluntaipäivän Belfastin matkan jälkeen. Maria-Irlanti on kykenemätön sovittelemaan, kun irlantilainen veli vihaa irlantilaista veljeään. Mariasta senkaltainen viha on selittämätöntä. Hänhän ei vihaa protestanttejakaan. Olisiko Alphy tunnustanut Belfastin matkallaan rikastuneensa

---

⁵⁰ Käännös ilmaisee mielestäni kehnosti tilanteen tosiolemusta "...myyjätär kääri sen pakettiin ja sanoi:
- Olkaa hyvä, kaksi ja neljä." (Joyce 1965, 102)
Myyjätär on harmistunut Mariaan ja pelkkä sovinnaisuus saa hänet sanomaan pleasen; 'olkaa hyvä' olisi oltava imperatiivia osoittamassa virkkeen lopussa, jolloin siihen voitaisiin liittää oletettu käskevä äänensävy: Mene jo, pyydän!

suuresti, olisiko tunnustanut kääntyneensä protestantiksi? Proselyytti - se toki kauhistaisi katolista. Mutta Maria-Irlantiin mahtuisivat molemmat.

Kuten Maria on kykenemätön tiedostamaan oikeaa tilaansa, niin myös Irlanti. Kun Mariaa silmiin katsoo, näkee maan, ihmisten tilan: tylsyyden, pysähtyneisyyden. Sielun peilit ovat harmaan vihreät. Vihreän saaren ylle vehreyteen on ujuttunut raskaan, liikkumattoman harmauden vivahde. (vrt. 3, tt 12; vrt. 2.loppuviite)

Niin Irlanti pakenee ikävöivään lauluun, vanhaan Balfeen. Maria tunnelmoi, unelmoi, sumusilmien realismi käpertyy illuusion vaippaan: Silloin, hyvinä vanhoina aikoina, smaragdisaarella asuttiin marmorilinnoissa rikkauksien keskellä, ei suinkaan kyökkipiikana missään potentiaalisten porttojen ja honkkeliin pesulan keittiössä.

Donnellyilla, pyhäinpäivän aaton juhlassa leikitään vanhaa irlantilaista ennusleikkiä. Maria erehtyy valitsemaan oletettavasti kostean, kuolemaan osoittavan savimöykyn ja saatuaan toisen mahdollisuuden, valitsee rukouskirjan. Hänen valintansa, kuolema ja rukouskirja, symboloinevat Joycen käsityksiä Irlannista kuolevana, uskonnollisena, traditioita kunnioittavana maana. (vrt. Tindall 1959, 30). Rukouskirja edustaa myös virallista, instituoitunutta uskonnollisuutta: uskova ei rukoukseensa kirjaa tarvitse. Symbolissa on vivahde myös Irlannin jumalisuudesta, teologian kuorista, uskonnon hokemien toimiessa vain mantroina, taikasanoina, kuten novellissa *Counterparts*, jossa pikkupoika itkien kädet ristissä rukoilee humalaista isäänsä lopettaa lyöminen lupaamalla lausua *Ave Mariaa* tämän puolesta. (vrt. 7.loppuviite)

Tindallin (Tindall 1959, 29) mukaan tämä *An Encounterin* lopun rukous toimii myös eräänlaisena esipuheena *Clayn, Dublinersin* seuraavan novellin Mariaan - eräänlaisena siirtymänä Irlannin riittämättömistä, vajaakykyisistä,

turmeltuneista tai poissa olevista isistä riittämättömiin, vajaakykyisiin⁵¹ äiteihin.

Alemmuuden tuntoinen, katolinen **Joe** on kerskailuun altis juoppo, luokastaan luhistuva, kuten oli luokastaan luhistunut, politiikassa pettynyt Joycen isä, kuten iso osa irlantilaisista miehistä, voimansa menettäneitä, saamattomia, menneisyyden äidinlohtuun kyynelsilmin hakeutuvia. Hän asuu Drumcondrassa, poissa protestanttien silmistä, katolisten alueella, katolisten instituutioiden ympäröimänä⁵², sisällä, kohdussa, lukuisten kaltaistensa "toimistorottien" kanssa. Irlanti on minun todellinen äitini, hän nyyhkii humalaisessa nationalismissaan mutta itkuisin kulmin ei löydä etsimäänsä - kuin Irlannin sisäistä tilannetta moniulotteisesti symboloiden.

Irlantilaisen Joen fasaadi kumminkin jotenkin vielä toimii: Ei hän rähise pomolle, ei tappele poliisien kanssa, kömmi töhryisin pöksyyn kuraisista ojista mutkamatkallaan pubista kotiin, ei. Donnellyn Joella on perhe, on lapsia, on talo; puutarha, portteria, portviinia, piano ja pianoa soittava Mrs. Donnelly. Avioero olikin Irlannissa lähes mahdottomuus.

---

⁵¹ Tindall käyttää sanaa 'inadequate', jonka suomensin 'riittämättämäksi' ja 'vajaakykyiseksi' (ibid).

⁵² Lahdelma, 64: ...Drumcondra represents Catholicism not only in this story (Clay) but also in the history of Dublin, since Drumcondra is well-known for its several Catholic institutions (v. Torchiana, 160).

4. Myyttiset Maria ja Joe

4.1. Moninainen Maria

4.1.1. Folklore olemuksellistajana

Marian ulkonäkö antaa jo viitteitä hänen hahmonsaa myyttiseen tulkintaan. Kansanperinnepohjaiset tarinat ja sadut ovat vuosisatoja kertoneet vanhahkoista naisista, joilla on pitkän pitkä nenä ja pitkän pitkä leuka. (vrt. 1, tt 11; 3, tt 12; 4, tt 12 ; 5, tt 12). Kyseessä on tietenkin noita-akka. Jotta asia vielä varmistuisi, kertoja toistaa kuvaustaan pitkästä nenästä ja pitkästä leuasta ja loihtii näin lukijan silmiin traditionaalista noidan hahmoa. Luudalla ratsastuskin kaiketi helpottuu, kun kehon kokokin on perin pieni kuten Marialla. Myös pienen koon ulokkeet maahiseen ja menninkäiseen ovat mahdollisia.

Marian noita-akkamaisuus vahvistuu, kun lukija huomaa, miten hän katsoo itseänsä peilistä. Peili ei näytä pitkää nenää: Maria näkee nätin, soman, pienen kehon. Oudon ihastuksen, viehtymyksen valtaamana hän sitä katsoo. Velhoon eivät vuodet vaikuta. Rapistumaton on pimeyden haltijattaren kuolematon ruumis. (vrt. 8, tt 13)

Intertekstuaalisesti peilikohtauksessa törmätään Lumikin tarinan: kerro kerro kuvastin, ken on maassa kaunehin...Luihu noitanainen haluaa varmistaa päivittäin viehätysvoimansa. Maria vaihtaa puseroa⁵³, demonin asuunko pukeutuu? Varsinkin pääsiäisnoidilla yleinen kuparinen, kirkas kahvipannu saa vastineensa Marian keittiön kupariboilereista: ne ovat niin kirkkaaksi kiillotetut, että niistä saattoi nähdä kuvansa (vrt. 26, tt 43). Myös peilimetafora on näin käytössä.

---

⁵³ She changed her blouse too (112)...

Ja kuvastimessa näkyvät harmaan vihreät Marian silmät. Koska *Dublinilaisia* on novellikokonaisuus, joka myös sisäisesti on koherentti, relevantilta tuntuu myös Riikosen intertekstuaalinen viittaus *Täysihoitolan Pollyyn*. Hänellä kuten Mariallakin on harmaanvihreät silmät, ja hänestä sanotaan, että hän näyttää turmeltu-neelta madonnalalta (Riikonen 1979, 132.; vrt. 5. loppuviite). *An Encounterin* pullonvihreäsilmäinen pervertikko tarjoaa vielä kammottavamman assosiaatiomahdollisuuden. (vrt. 2. loppuviite) Noidan seksuaalielämä on myyttisen vino.

Pyhänpäivän aatto on irlantilaisessa kansanperinteessä päivä ja ilta, jolloin taivaalta kumottaa luinen kuu: henget humisevat, kummitukset kulkevat, haamun kaavun vai gobeliinin helma heilahtaa? Vaikeaa on erottaa tosi ja epätosi, illusorinen on yhtä vahva kuin reaalin. Noidat ovat noitien teillä. (vrt. Magalaner 1956, 86-87) On Marian päivä, ilta. Ja Maria odottaa sitä, luvallista noidan matkaansa, matkaa ulos, pesulan seinien suojista kohti mystistä, merkillistä taika-aikaansa Donnellyjen vierasystävänä.

26   The matron had given her leave to go out as soon as the women's tea was over and Maria looked forward to her evening out. The kitchen was spick and span: the cook said you see yourself in the big copper boilers. (110)

Jos ensimmäisestä novellin lauseesta ei heti oivalla, mitä mystistä tuleman pitää, niin toinen virke kupari-boilereista jo tuo velhontaipaleen lähelle.

Maria lähtee noidan matkalleen. Mukanaan hän tuo epäonnea, itselleen⁵⁴ ja muille, ei mitään katastrofia, mutta pikkuharmeja kumminkin, kuin jotain arkista,

---

⁵⁴ Jo päivällä Maria on vuodesta toiseen ollut epäonnen: Vaikka hän huolehtii teetarjoilusta ja omakätisesti jakaa ennustavan korinttikakun (vrt. 25 ja 24, tt 32), hän ei milloinkaan ole saanut kakkuun kätettyä haluamaansa sormusta. (vrt. Glasheen, A. 1969, 101.)

elämää ankeuttavaa ilkeyttä olisi häneen merkillisellä tavalla sitoutunut. Raitiovaunu Pylväälle on täysi ja Maria joutuu ottamaan oman erillisen, ihmisistä erillään olevan paikkansa, pikkiriikkisen jakkaran. Sillä hän ratsastaa, kuin luudalla, varpaat lähes ilmassa, ihmisiä noidan kekkereihinsä katsoen. (vrt. 2, tt 11)

Ilma on surkea, tuulee, sataa, pieni pää etukenossa kulkee pieni noita suurta tuulta ja tuiskua päin (vrt. 6, tt 12). Hänen tuliaiseksi tarkoittamansa kakun valitseminen kestää siinä määrin pitkään, että myyjätär suutahtaa: kaikenlaisia tomppeleita...häkkakuako, hää (vrt. 14, tt 17)? Drumcondran raitiovaunussa Maria on joutua seisomaan, kun nuoret miehet, vain eteensä tylsin silmin katsoen eivät tarjoa pikkiriikkiselle noitanaiselle istuinta (vrt. 11, tt 15).

Kakkupaketti katoaa, ja Maria on saada lapset surullisiksi implisiittisesti syyttämällä heitä sen syömisestä, syömisestä - vahingossa (115)⁵⁵. Joelle tärkeä pähkinänsärkijä on kadonnut, ja hän on kiukustua sen johdosta (vrt. 20, tt 27): hänen suunnitelmansa Marian roolista kariutuvat. Maria on lisäksi raivostuttaa miehen yrittämällä puhua tämän Alphy-veljestä - ja hyvää (vrt. 23, tt 31). Kuin hän ei tietäisi, että Alphy-veli on keskustelunaiheena pannassa.

Maria villitsee myös muut. Olletikin naapurin isot tytöt asettavat ennusleikissä tarjottimelle jonkin kostean - savea luultavimmin - ja Maria valitsee sen, ja perin väärin.

On myös mahdollista, että Maria saa käteensä puutarhassa vettyneen tuliaiskakkunsa - tyttöjen pila on näin vieläkin ronskimpi.⁵⁶ (vrt. myös novellin kertojan

---

⁵⁵ Aivan kuin kakun syöminen *vahingossa* olisi mahdollista.

⁵⁶ Tässä tapauksessa novellin nimeäminen *Clayksi* liittyyneen Joycen mustaan kujeilun haluun.

esittely, tt 8-9) Rukouskirja luostariinmenotulevaisuuksineen hänen oli määrä saada.

Vanha Balfe särkyä, rujoutuu, kun Maria laulaa *I Dreamt that I Dweltin* ensimmäisen säkeistön kahdesti, hennolla, värisevällä äänellään. Toista säkeistöä hän ei laula, ei muista tai ei halua laulaa, todennäköisemmin. Ja lopuksi sumusilmäinen Joeakaan ei löydä etsimäänsä, on se sitten korkkiruuvi tai jotain muuta. Paljon pikkuharmeja Mariaa siis seuraa, niin arkinen noita hän on, pieni, pikkuruinen pesulademoni, kuin siiveton, pitkänokkainen pahanilmanlintu. (vrt Walzl, *Twentieth.*, 108, 1968)

Ja silti Maria itse asiassa on vain noidan näköinen.

4.1.2. Kristilliset instituutiot olemuksellistajina

"Joycen koko tuotanto on tunnetusti täynnä raamatusta ja skolastisesta filosofiasta olevaa aineistoa yhtä hyvin laajempina kokonaisuuksina kuin lyhyinä viitteuksina," Riikonen kirjoittaa. (Riikonen, tt 2) Millaisia ovat sitten *Clayn* mahdolliset viitteet raamattuun, millaiset roomalaiskatoliseen dogmiin, kirkkoinstituutioon? Voidaanko Maria ja Joe nähdä sakraalin ajattelijan tutkijansilmin?

Jos Marian ulkonäkö viittaakin kansanperinnekehikosta kohti noita-akkaa, niin hänen nimensä eittämättä tuo mieleen kristillisen kontekstin. Ja Joyce rakasti nimi-implikaatioita. "...Erisnimet viittaavat antiikin ja kristinuskon hahmoihin..," Keskinen kirjoitti Dublinlaisten arvonnissaan (Keskinen, tt 4). Niinpä voinen perustellusti uskoa, että *Clayn* Maria on myös **Jeesuksen äiti**, *Clayn* Maria on niin ikään **neitsyt Maria**, saastatta siinnyt, perisynniton, ikuinen neitsyt. Maria on englannin kielessä Mary-nimen variantti - yleismaailmallisessa katolisessa kontekstissa Maria on viitteellisenä Marya toimivampi.

27 Mariaa leimaa katolisessa kirkossa neitsyt-äitiys. Vanhimmat ja perustavimmat dogmit, tahraton ja ryytön ainainen neitsyt ja Jumalan äiti ovat pohjana neitsyt Marian palvonnalle. Neitsyt Marian rooleja katolisessa kirkossa ovat seurakunnan äiti, äiti kirkko, uusi Eeva, koko ihmiskunnan äiti, puoltaja ja esirukoilija: Kirkko määritellään neitseelliseksi mutta hedelmälliseksi. (Koivunen Hiltusen 1997, 46 mukaan)

Nimittäessään Mariaa oikeaksi äidikseen Joe kutsuu häntä Ihmisten Äidiksi, koko ihmiskunnan äidiksi; ehkäpä hän symbolisesti Marian kautta etsii myös itseltään kadonnutta Jumalaa: Äiti, katso poikasi!

Katolisessa uskossa Jeesuksen äidin ja neitsyt Marian roolit sekaantuvat - Marian palvonta liittyy neitsyt Marian ainutlaatuiseen ja ainutkertaiseen ihmeellisyyteen, mutta Maria on myös "puhdas raamatun Jeesuksen äiti", kehkeytymänäänkin, hengestä hedelmöittyvänä, iloitsevana, lasta odottavana naisena.

Voidaanko *Clayn* Mariaa mitenkään lukea raamatun Mariana? *Clayn* Maria ei ole synnyttänyt lasta, joten mahdollisen raskauden aikaiset tapahtumat ovat ainoita, joihin voi yhteisyyden tutkijana vedota. Raamatun Maria matkusti Elizabethin, Johanneksen äidin luo sukulaisvisiitille (Luuk 1:39-45). Ehkäpä Marian tietämättä, sukulaisuuden lisäksi, heitä yhdisti henki, enkeli Gabriel, joka oli lähetetty.

Gabriel ilmoitti Sakariaalle, Elizabethin miehelle, Johanneksen syntymästä ja nimeämisestä (Luuk.1:13); sitten Gabriel tuli takaisin ja ilmoitti Marialle hedelmöittämisestä ja Jeesuksen tulosta (Luuk.1:31).

28 Pyhä Henki tulee sinun yllesi, Korkeimman voima peittää sinut varjollaan (Luuk 1:35).

Marian vierailulla Sakariaan taloon, Elisabethin kotiin, lapsi eli tuleva Johannes, hypähti Elizabethin kohdussa (Luuk.1:41). Johannes potkiskeli ja tömistelyllään tunnisti Marian Jumalan morsiameksi. Riemas-

tuneena vauvansa potkimisen tulkitsijana Elizabeth ryhtyi ylistämään Mariaa (Luuk. 1:42):

29 Ja hän(=Elizabeth puhkesi puhumaan suurella äänellä ja sanoi.'Siunattu sinä vaimojen joukossa, ja siunattu sinun kohtusi hedelmä'.

"'Siunattu vaimojen joukossa' on heprealainen sanonta, joka merkitsee suunnilleen samaa kuin "enemmän kuin muut naiset", "ennen kaikkia muita" (Giertz, 1987, 32)."

Englannin kielessä Lizzie on lyhennys nimestä Elizabeth, ja **Lizzie Fleming** puolestaan on se Dublin by Lamplight -pesulan pilaileva pyykkäri, joka vuosittain ylistää Mariaa sormuksen saajaksi, s.o tulevaksi avio-vaimoksi ja tietenkin täten potentiaaliseksi äidiksi. Vaikka ennustus on leikkipuhetta, Maria ei sitä niin vain ohita vaan pettynein silmin väittää, ettei tarvitse sormusta eli avioliittoa saatika miestä. (vrt. 3, tt 12)

Mitä avioliittoa ja miestä Maria nyt tarvitsisi! Hänhän tuli hengen rakastelemaksi ja hedelmöittyi tästä. Vieläkin muistossa on, kuinka henki tuli hänen ylleen ja korkeimman voima peitti varjollaan (vrt. 28, tt 46). Ei Maria maallisista, hikisistä miehistä välitä, niitä äitiyteensä tarvitse. Maria onkin enemmän kuin muut naiset.

Lisäksi epäilemättä hengen kosketuksesta myös normaalit lihalliset himot Mariasta kaikkosivat, väitän Joycenkin eksegetiikassaan väittävän. Mutta siten Maria säilyikin tahrattomana (sic!), rypyttömänä neitsyenä, ja tämä oli pohjana neitsyt Marian palvonnalle. (vrt. 27, tt 46)

Vaikka *Clayn* Maria onkin hyveellinen, puhto ja ilmeisen impi - ja olettavasti myös neitsyt Marian kaltainen iki-impi - hän ei kumminkaan täysin pysty maallisia, "uskaliaita" ajatuksia itsessään hallitsemaan. Taivaallinen henki ei sittenkään riittäne oudon kaipuun tal-

tuttamiseen. Värisevä on Marian ääni hänen laulaessaan vanhaa Balfea:

mut sinun sittenkin, armaani oi,
yhä lempivän mua näin (Joyce 1965, 106).

"Yhä lempivän mua näin" - perin elämällinen on pikkuruisen Marian kiitosvirsi, ja raitiovaunun vieressä istuva harmahtavaviiksinen, everstin näköinen mies saa hänet hämmennyksiin, olemuksellaan ja puhumalla kauniita, lapsistakin. Siunattuja olisivat Marian kohdun hedelmät (vrt. 29, tt 47), mutta toisaalta Mariahan onkin jo äiti, ainakin Joen mukaan.

Lahdelma on tutkinut Clayn Marian ja neitsyt Marian mahdollisia yhtäläisyyksiä. Hän on esimerkiksi analysoinut mantelin raamatullisia neitsyt Marian ulokkeita. Clayssa manteli liittyy mantelikuorrutukseen ja mantelikuorrutus puolestaan Marian ostamaan kakkuun.

Kakun osto on Marialle vaikeaa puuhaa. Koskapa ensimmäisen kaupan kakussa ei ole tarpeeksi mantelikuorrutusta päällä, Maria vaihtaa kauppaa löytääkseen kellovöllisen kakun. Pienenä kakun osatekijänä mantelikuorrutuksen määrä onkin kaiketi relevantein symbolisella tasolla. Tämä ei pois sulje mahdollisia Marian tunteita Donnellyjen makumieltymyksiä ja/tai Marian luonteen takertuvaa pikkupiirteisyyttä.

Raamatussa manteli yhdistetään hedelmälliseen neitsyyteen. Näin on esimerkiksi neljännessä Mooseksen kirjassa, jossa on kohta (Moos 4.17:8), missä Aaronin paimensauvasta versoaa kukkia ja kypsiä manteleita, kun hänet vihitään papiksi. Tähän legendaan läheisessä yhteydessä Vriesin mukaan ovat traditionaaliset uskomukset manteleista neitsyt Marian hedelmällisyyden embleemeinä, vertauskuvina. (Lahdelma 1989, 72)

Maria hankkii luumukakun, jonka mantelikuorrutus on tarpeeksi näkyvä, maistuva. Ostamalla mantelikakun lahjaksi Joen perheeseen Maria glorifioi, kruunauttaa

oman yksinäisyytensä ja samalla kieltää Joen muuta meille -tarjouksen. (vrt. Lahdelma 1989, 72) Kuorruksessa on hedelmäinen maku. Maria on yksinäisyydessäänkin - ja nimenomaan siten - hedelmällinen, elämää antava: neitsyestä syttyy valo.

Lahdelma jatkaa erittelyään ja Vriesiin vedoten väittää mantelin myös symboloivan Jumalan tahdon noudattamista. Jeremiaan kirjan mukaan (Jer.1:11-12) Jumala selittää Jeremiaalle, että tämän näkemä mantelipuun oksa on merkki sanansa pitävästä Jumalasta. Niinpä Marian lahja on myös nuhde Joelle ja huomautus siitä, että tämän elämäntapa on Jumalan tahdon vastainen. Mantelikuorrutteen luumukakku voidaan näin ymmärtää Marian veljesvihasta kokeman huolen symbolisena korostamisena. Marian vierailullahan Joe vannoo, ettei kuuna päivänä lakkaa veljeään vihaamasta, vaikka Jumala kuoliaaksi iskisi (vrt. 23, tt 31). (Lahdelma 1989, 72-73)

Lahdelma on havainnut, että Marian saapuessa Donnellyille, kaikki tervehtivät häntä sanoen: *O, here is Maria!* Virke on kursivoitu. Kursivoinnilla on *Dublinerissä* erityismerkitys. Se korostaa tiettyjen tapahtumien, tapojen yms. toistuvuutta ja painottaa henkilöitten suosimia ilmauksia. Tässä tapauksessa kursivointi viittaa siihen, että juuri noilla sanoilla Maria aina otetaan vastaan. On syytä huomata myös tervehdysten yhteys katolisessa ympäristössä usein kuultuun *Ave Mariaan*. (Lahdelma 1989, 75)

Kirkonmiehet pyrkivät 1100-luvulta lähtien edistämään neitsyt Marian kunnioitusta. Nimestä Eva, suomen Eeva, saadaan kääntäen sana Ave, enkeli Gabrielin tervehdysten alkusana. Tämä toinen Eeva sovittaa ensimmäisen lankeemuksen, pelastaa ihmiskunnan ja avaa taivaan portit jälleen. (Hiltunen 1997, 71)

Nyt kun *Clayn* Mariaa tervehditään *Ave Marian* kaltaisesti, voidaan nähdä hänen merkityksensä Donnellyille - *O, here's Maria* on tietynlainen mantra ja *Ave Marian*

profaani vastine. Yhä uudelleen lausuttu Ave Maria -rukous rauhoittaa katolista uskojaa ja rituaalisesti toistetun Marian ihmiskunnan syntien sovittajan ja pelastajan rooli kertautuu, uudistuu; hän on myös ensimmäinen, oikea äiti, elämään ohjaaja, porttien aukaisija.

Teologista taustaa vasten paitsi jumalanpilkaksi niin myös katolisen uskomustradition irvistelyksi voidaan puolestaan mieltää pikku-Marian ennusleikissä osakseen saama saviasetti: kuolema. Sana "clay" merkitsee myös kuolleen tomua (Riikonen 1979, 135); myös *A Little Cloudin* Little Chandlerin lukema **Byronin** runon toinen säkeistö viittaa tähän merkitysyhteyteen (*A Little Cloud, Dubliners* 1971, 92, vrt. 4.loppuviite) Yhtä vähän kuin savessa on elämää, on sitä myös neitsyt Mariassa - ja *Clayn* Mariassa. Sinänsä kuolema ja maaksi muuttuminen on ainoa varma syntien ja elämän sovittaja, väitän Joycen väittävän.

Saatuaan pikku-Marialta leivoksia lapset osoittavat kiitollisuuttaan⁵⁷ häntä kohtaan sanomalla "Thanks Maria". Vaikkakin ilmaus on kursivoimaton, kirjoittaja tarkoittaa sen kaikkien lasten sanomaksi. Ilmauksen käyttö on seremoniallista. *Clayssa* 'thanksin' sanominen Marialle vertautuu katoliseen rukousrituaaliin, jossa Neitsyt Mariaa kiitetään mainitsemalla hänen nimensä. (Lahdelma 1989, 75)

Maria kasvattaa pesulan kasvihuoneessa kukkia, ihania sananjalkoja ja posliinikukkia. Vierailijoilleen hän

---

⁵⁷ Itse asiassa Mrs. Donnelly velvoittaa/pakottaa kaikki lapset k.o kiitollisuuden osoitukseen. Teksti voidaan myös lukea siten, että kaikkien lapsien kiitollisuuden tunne ei olisi lainkaan spontaania vaan lausuma on nimenomaisesti rituaalista.

...and Mrs. Donnelly said it was too good of her to bring such a big bag of cakes and *made all* (kurs. J.A) the children say:
- Thanks Maria (115)

antaa viemiseksi muutaman oksan (vrt. alaviite 19, tt 21). Riikonen huomauttaa kukkien kuuluvan yleisenä neitsyt Marian emblematiikkaan (Riikonen 1979, 132), ja Lahdelma (Lahdelma 1989, 69-70) analysoi hieman tarkemmin kukkien antamisen viestinnällistä sanomaa kuin myös juuri sananjalkojen ja posliinikukkien symbolimerkitystä.

Tervehdyslahja tavallisesti edustaa antajaansa ja sen mukana lahjoittaja on läsnä lahjan saajan elämässä, saajan mielikuvina. Vaikka Maria pysyttelee pesulasaan, kukkiensa kautta hän kumminkin matkustaa maailmalla. Millaisia sanomia Maria sitten tervehdyskukillaan viestii, Lahdelma pohtii? (Lahdelma 1989, 69)

Sananjalan viitteet ovat kahtaalle hajonneet. Yhtäältä sitä kirotaan, toisaalta siunataan. Sananjalka houkuttelee käärmeitä; se on noitien ja paholaisten kasvi, ja siksi Pyhä Patrick, Irlannin tärkein pyhimys, kirosi sitä siinä määrin, ettei se sen koommin ole kukkia tuottanut. (Lahdelma 1989, 69; Lempiäinen 1992, 123)

Jos nyt kumminkin onnistuu näkemään sananjalan kukkivan ja jos onnistuu saamaan kukan tai siemenen haltuunsa, saa samalla haltuunsa ihmeellisen taikavoiman: voi kulkea näkymättömänä, voi nähdä aarteita paljastavien aarnitulien palavan. Sananjalan spesiaalikatsetta loihtivien siemenien kerääminen juhannusyönä oli aikanaan eri puolella Eurooppaa niin tavallinen taikauskon muoto, että katolinen kirkko tosin tuloksitta Ferraran kirkolliskokouksessa vuonna 1612 sen kielsi. (Lempiäinen 1992, 123)

Myös ukkosen kasvina sananjalkaa on pidetty ja sellaisena siiheen sitoutuu noitavoimia, joilla se kykenee suojelemaan taloa salamaniskuilta (vrt. Lempiäinen 1992, 123). Salamaa puolestaan on pakanauskonnoissa usein pidetty ylimmäisen jumaluuden aseena tai ilmenejänä. Marian sananjalkalähetys mahdollistaa täten moniulotteisen elämää helpottavan, ei-kristillisen

mahdin haltuunoton.

Toisaalta saniaisen lehteä on pidetty raamatullisen palmunlehvän tapaan vertauksena kuoleman voittamisesta. Sananjalan siunattu olemuspuoli nähdään myös, kun kasvi leikataan. Tuolloin havaitaan sen sisältävän ruo'ossaan ristin tai kreikan khi-merkin, Christuksen alkukirjaimen. Tällaisena se oli pyhä kasvi ja Vriesin mukaan noidat juuri tästä syystä pelkäsivät sitä. (Lahdelma 1989, 70; vrt. Lempiäinen 1992, 123)

Saniaislahjoillaan Maria korostaa persoonallisuutensa kahtaalle viittaavuutta. Hän viestii, että hänen ulkoinen noidan kaltaisuutensa ei yhtene hänen sisäiseen olemukseensa. Sisäisesti Maria osoittautuu, hän haluaa ilmaista, johtajattaren sanojen arvoiseksi. Sydämessään hänellä on Kristus, hän on Jeesuksen seuraaja. (Lahdelma 1989, 70)

Toinen kasvi, posliinikukka, on köynnöskasvi, jonka luonteensa mukaan on johonkin kiinnityttyvä. Lahjoittamalla posliinikukkaa Maria käyttäytyy teinityttömäisesti, ja tyttömäisesti punastuu Maria viitattaessa hänen mahdolliseen avioliittoonsa: hänellä ei ole mitään tai ketään, johon kiinnittyä...vielä. (Lahdelma 1989, 70)

Millaiset ovat *Clayn Marian käytännön* uskonnolliset, raamattupohjaiset ulokkeet? Arjen sisäistynyttä uskonnollisuutta parhaimmillaan edustaa sovittelevuus, rauhan rakastaminen. Ja Maria rakastaa rauhaa, hän on pesulan johtajattaren sanojen mukaan todellinen rauhantekijä (vrt. 12, tt 16), ja autuaita ovat rauhantekijät (Matt. 5:9). Kerrotaan, että aina kun naiset riitelevät Maria lähetetään sovittelemaan⁵⁸. Marialla on missio, lähetystehtävä, enkeli Gabrielin kaltaisesti hänet on

---

⁵⁸ She was always sent for when the women quarrelled over their tubs...(110)

lähetetty julistamaan rauhan evankeliumia.

Pesulan johtajattaren tehtävänanto syvenee. Maria uskoo sanoihin, kirjaimellisina ja on sitten rauhantekijä, kun niin mainitaan, ja rauhantekomatkaan hän Donnellyillekin lähtee, kuin lähetettynä, itse itsensä lähettämänä, autuaana rauhantekijänä. Hän tahtoo sanoa muutaman hyvän sanan Alphy-veljestä (vrt. alaviite 42, tt 29), veljesriidassa on jotain luonnotonta - siinä kuiskii Kainin ja Abelin tragedia.

Maria on myös elävä roomalaiskatolinen, kirkollinen: hän osallistuu messuihin⁵⁹; messuihin hän oli osallistunut lapsuudestaan saakka (vrt. 3, tt 12). Joe, katolisena, kutsumalla Mariaa oikeaksi äidikseen kutsuu häntä seurakunnan, Donnellyjen äidiksi mutta myös Äiti kirkoksi: Maria edustaa myös *roomalaiskatolista kirkkoa* (vrt. Koivunen Hiltusen 1997, 46 mukaan). Neitsyt Maria on näet "kirkon ikoni", "kirkon kuva", "kirkon symboli" (vrt. Hiltunen 1997, 33).

Riikonen ja Lahdelma ovat kiinnittäneet huomionsa siihen, että Marian pesula, symbolisella tasolla, on eräänlainen kirkko. Seinällä on raamatunlauseita viittaamassa protestantismiin - protestantismi on nimenomaan raamattupohjainen uskonto. Teerituaali aloitetaan kellonsoitolla, kuin kirkonkellot kumahtelisivat, ja sen jälkeen pyykkärien omalaatuinen seurakunta saapuu paikalle. (Riikonen 1979, 133; Lahdelma 1989, 70)

Yleisemminkin pesulaa ja kirkkoa on mahdollista toki rinnastaa. Pesulan tarkoitus on puhdistaa, valkaista, niin myös kirkon "pesukoneohjelmien", saarnojen. Ja kirkon seinätaulujen Kristus kulkee valkein vaattein, kuin Ariel-mainoksista...enemmän kuin puhdasta...syväpuhdasta - alluusio TV-aikaan on kornin toimiva. Kato-

---

⁵⁹ She went into her little bedroom and, remembering that the next morning was a mass morning, changed the hand of the alarm from seven to six. (112.)

lisen likansa saa jättää kirkkoon - tunnustaa syntinsä, faktuaaliset tai imaginääriset, mustahiippaisten pappien korviin ja puhdistuneena, valkaistuneena palata elämään uudistunutta elämäänsä.

Ulkoiseksi tosin jäi monesti kirkon puhdistava vaikutus. Kirkossa käytiin, jotta sosiaalisen asemaan liittyvä ulkokuori säilyisi, kenties siistiytyisikin, arjen kanssakäymisistä ryvettyneet kuosien tahrat pois pyyhittäisiin ja puku saisi uudet prässit, uuden ryhdin. Kirkossa käynti oli lisäksi yhteisöllinen velvollisuus.

Lahdelma ja Riikonen jättävät täysin analysoimatta, minkälainen seurakunta kokoontuu Marian pesulan ehtoolliselle. Nähdäkseni sen tutkimisella saadaan kuva Joycen kirkkopilailusta, irvistelystä: millainen seurakunta kirkkoon ylipäänsä kokoontuu?

Marian seurakunnan tarkastelun voi hyvin aloittaa Dublin by Lamplight -pesulasta, nimenä, implikaatiokohtuna. Paitsi teksti- ja sana-alluusioita sinällään (vrt. Keskinen 1989, 8), Joyce "harrasti" sanoihin kätkeytyjä merkitysmahdollisuuksia, viiteulokkeita, ja Ellman (Ellman 1966, 196) oli jo huomannut "pesulan, jonka tarkoitus oli pitää naiset pois kaduilta".

On myös mahdollista pitää nimeä publiin tai kapakkaan viittaavana, johon **Saarikoskikin** kaiketi tähtäsi "Dublinin valoillaan" (Joyce 1965, 100). Kapakassa kaljoittelevat kehnot naiset - mutta pahinkin, syfiliksen syleilemä perusporttokin on sisällä, lämmössä, ei syyssäässä tummin silmin, maalatuin poskipäin, kadun kulmataloja nojaamassa.

Luonnollisesti "Dublinin valot" voidaan nähdä myös ironisessa valossa, pesulan työntekijöihin viittaavana, heidän olemustaan valottavana. Nämä valot, pyykkäri-valopäät, ovatkin käänteisensä: pimeät. He ovat hidasjärkisiä ja kehityksessään viivästyneitä naispoloja. Pesulan sosiaalipoliittinen funktio ei tällöin olekaan

huonotapaisten naisten haltuunotto vaan huolehtiminen mentaalisesti kehityshäiriöisistä.

Kuultuaan teelle kutsuvan kellonsoiton naiset pyyhkivät höyryävät kätensä. Ilmeisesti pesulassa ei ole pyyhkeitä tai pyyhkeissä ymmärrettäviä käyttöohjeita, sillä kädet kuivataan hameisiin. Poissuljettua ei liioin ole kiireen merkitys kuivausalustan valinnassa - kaikki teelle juoksujalkaa ennen kuin se loppuu.

Saarikosken käänнос pesulan naisten teetarjoilun edeltävästä käsien alushameisiin⁶⁰pyyhkimisestä vahvistaa käsitystä seurakunnan vajaamittaisesta hengentilasta. 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun pyykkääjänaiset kun harvemmin käyttivät alushameita, saatika sellaisia, joihin kätensä pyyhkiä.

Ginger Mooney, vimmainen nainen, joka halusi piestä sisäkkökömpelyksen ja juoda Marian terveydeksi kulauksen portteria, on hyvä esimerkki Joycen kätkemistä alitarinoista. On hyvin mahdollista, että Mooneylla menevät port-viini ja portteri sekaisin, kuten menee suomalaisella juopolla alkoholisti ja holisti; Mooney tarkoittaa port-viiniä mutta puhuu portterista⁶¹.

Saarikoskikin kääntää joko lapsuksena tai perin oivaltavasti 'a sup of porterin' eli kulauksen portteria 'maljaksi portviinia'⁶². Ja vaikka olisikin niin, että Ginger todella haluaisi kupillisen portteria kilistääkseen Marian onneksi ja menestykseksi, todistaisi juoman

---

⁶⁰ ...wiping their steaming hands in their petticoats... (111)
Petticoat= 1.hame; 2.alushame J.A.
...pyyhkien höyryäviä käsiä alushameisiinsa kurs.J.A... (Joyce 1965, 100)

⁶¹ Ginger Mooney...said she was sorry she hadn't a sup of porter to drink it in. (112)

⁶² Ginger Mooney...valitti ettei hän voinut juoda maljaa portviinissa (Joyce 1965, 101).

valinta vain Marian näkemystä Gingerin rahvaannaisen käsityksistä (vrt. 4, tt 12).

Gingerin sekaisin menon mahdollisuus on entistä uskottavampaa, ja se paljastuu, kun pohtii Ginger Mooneyn nimeä. **Mooney** on äänteellisesti sama kuin 'moony', kuun kammitsoima. Englannin slangissa 'moony' tarkoittaa suomen hullua, honkkelia, pösilöä. Kun lisätään 'gingerin' viittaavan arjen englannissa suomen 'pippuriluonteisuuteen', 'pippurisuuteen', ei ole ihme, että Pippurinen Pösilö on myös pahoinpidellä surkeaa silittäjäsisäkköä.

'Lamplight' sisältää puolestaan mahdollisuuden olla 'lampunvalon' ja 'aamunkajon' lisäksi 'Läimäytettyjen Huono Tila'. 'Lam' on suomeksi läimäyttää ja 'plight' 'huono tila, tilanne'. Luojan - tai äitinsä hoitamattoman sukupuolitaudin⁶³ - läimäyttämät naisparat ovat huonossa tilanteessa, kykenemättömiä huolehtimaan itsestään. Ja jos Joycea vähänkin tuntee, voi helposti väittää hänen ajoittain kuulleen 'lamplightinsa' 'lamblike': lammasmaisten, tyhmien, tarmottomien, johdettavien on pesula Dublin by Lamblike, eikun Lamplight.

Hourulamentaliteettia lisää vielä kuvaus Marian tehtävästä pesulan teetilaisuudessa. Maria valvoo, että jokainen nainen saa varmasti neljä palaansa (vrt. 25, tt 33). Kukaan honkkeli ei näin hamua lautasta tyhjäksi, nassuta naamansa kaikkia kakkuja⁶⁴ vaan mentaalisesti vain rippeitä saaneiden kesken vallitsee, Marian avulla, ohjattu, kristillinen tasajako.

---

⁶³ Sukupuolitaudit olivat perin yleisiä vuosisadan vaihteen Irlannissa - myös Joyce sai sellaisen nuoruusvuosinaan.

⁶⁴ tarkoituksena on, tässä ja vastakin, vain *sanoin havainnollistaa*, miten 'jälkijättöiset' oletettavasti söisivät, J.A.

Teetilaisuudessa sokeri ja maito on myös sekoitettu valmiiksi kuppeihin⁶⁵, ilmeisesti siksi, etteivät pönteävät pyykkärit sotkisi, ripottelisi sokeria pöydälle, lattialle, läikyttäisi maitoa, ahmisi makeisina suuvalkeana sokerijauhoa. "Ei makeaa mahan täydeltä," kuuluisi implisiittinen opettaja-valvojan ääni; himokkain, vaanivin silmin naiset nyökyttelisivät mutta tottelisivat ohjetta.

Millaiset ovat pesulan kirkolliset sakramentit? Kirkkoviiniä, Kristuksen verta, edustaa englantilaisten kauppahuoneiden Intiasta laivaama ja irlantilaisillekin huippuvoiton kauppaama tee. Kristillisen ehtoollisen hostia, öylätti, Kristuksen ruumis, saa puolestaan vastineensa rusinaleivästä, korinttikakusta. Joycen rakkaus mm. kakkusanojen kuunteluun ja maisteluun paljastuu mainiosti. Millainen on tämä kakku? "Barmbrack" - eikö se karise...rrr...rrr ja kakise kurkussa...kkk?

'Barm', 'barm'; 'barmy' on englannin slangia ja tarkoittaa sekin suomen slangin 'tolloa', 'kahelia', 'pösilöä', 'honkkelia', ja näin voidaan 'barmbrack' hyvin kääntää 'korinttikakun ahmaisemaksi tollontortuksi, kahelinkakuksi, pösilönpullaksi, honkkelinhyväkkeeksi'.

Mutta muuhunkin Marian viestintään on 'barmbrack' on liitettävissä. Mariahan antoi pesulansa kasvihuoneesta viemisiksi saniaisia, sananjalkoja; sananjalka on englanniksi 'bracken' ja muistuttaa varsinkin nopeassa puheessa ääntämyksellisesti 'brackia'. (vrt. alaviite 46, tt 32) 'Brackish' tarkoittaa puolestaan suolaista, suolapitoista ja 'barm' viittaa hiivaan. Maria jakaa siis seurakunnalleen terveisinä itseltään hiivaisia ja suolapitoisia saniaisia, "sanjalkoja" - ja pösilönpul-

---

⁶⁵ ...already mixed with milk and sugar in huge tin cans. (112)

lia. Kun pösilöt saavat sittemmin jokainen omat korinttikakkuun kätketyt sanjalkaiset pösilön pullansa, pullat ovat hyvin uunissa. Mitään riitoja ei synny.⁶⁶

Sekä juoma että ruoka ovat etukäteen valmistettuja, asetettuja, kuten ehtoollisviini, kuten öylätit ikään. Naiset tulevat käsivarret peitettyinä⁶⁷, arasti, kuin lähestyisivät Luojaansa - ja ehtoollisen antajaa. Maria-papin apuna toimivat kokki ja sisäkkö, kuin alttaripojat. (Lahdelma 1989, 70-71)

Näin limittyneenä tulkintaan Mariasta Irlannin yhteiskunnan kuvastajana Maria-papin pyykkäriseurakunta paljastaa sekä irlantilaisten moninaisen kykenemättömyyden ja että sen selittämättömien, armahtavien voimien myytteihin rakennetun etsinnän.

Lahdelma on huomannut myös Marian raitiovaunussa istumisen muistuttavan katolisen kirkon papin asentoa seurakuntaansa nähden (Lahdelma 1989, 66). Koska raitiovaunu Pylväälle on täysi, Maria joutuu omalle pikutuolilleen niin, että hän on kasvotusten muihin ihmisiin, katsoo pappina muita ihmisiä, seurakuntaansa, valmiina messusaarnaan (vrt. 2, tt 11).

Lahdelman mukaan katolinen pappi silloin tällöin "astuu alas" seurakuntalaistensa luo. Niinpä Marian matka Donnellyille olisi papillinen paimenen visiitti, tarkoituksena tervehtiä seurakunnan jäsenperhettä. Maria todella on sisäistänyt rauhanrakentajan, sovittelijan

---

⁶⁶ Pidän sanaleikkittelyjä tutkimuksessani asianmukaisina, osoittihan Joyce *Ulysses*ssa ja *Finnegans Wakessa* nimenomaan elävänsä kielessä - omassaan. Monet tutkijat ovat puolestaan lähes yksimielisiä siitä, että idut ko. teoksiin näkyvät jo *Dubliners*issa, mikseivätpä "verbaaliakrobatianakin".

⁶⁷ ...pulling down the sleeves of their blouses over their steaming arms (112). Vrt. katolisuuden kielto naisten esiintyä olkapäät paljaina kirkossa. (J.A.)

ja ehtoollisenjakajan osan Donnellyjen juhliin saapues-
saan. (vrt. Lahdelma 1989, 72-73)

Tuliaiskakun mystinen katoaminenkin selittyy perheen halulla estää Marian rooli: Joku perheestä tai naapurin tytöistä varastaa kakun. Mariaa ei haluta juhlien keskushenkilöksi, ehtoollisenjakaja-Mariaksi ehtoolliskakkuineen. Joe ei halua vihansa lepyttäjää, hän ei halua lastenhoitajaruokkijaa; Mrs. Donnelly ei halua taloonsa toista emäntänaista⁶⁸, pesulasta, naapurin tytöt eivät vain pidä Mariasta⁶⁹ Ja sitten Maria, statusta tuovan kakkunsa menettäneenä, ei halua ottaa mitään syötävää, ei juotavaa...she would rather they didn't ask her to take anything (116); hänen hyvät sovitusosanansa saavat Joen vain kiukkuamaan. Ehtoolliselta on öylätin mukana kadonnut mahti. (vrt. Lahdelma 1989, 72-73)

Puolestaan mahdotonta papille olisi auktoriteetin ja kunnioituksen säilyttämiseksi pysyvästi asettua asumaan maallikoiden luo - siksipä Maria kieltäytyy Joen toistuvasta muuta meille -kutsusta (vrt. 10, tt 14). (Lahdelma 1989, 65-66)

Mielenkiintoista on, että katolinen Maria toimii seurakuntansa ja kirkkonsa naispappina ja samalla on faktuaalinen mahdottomuus. Jos *Clayn* Maria on neitsyt

---

⁶⁸ ...and Mrs Donnelly said it was too good of her to bring such a big bag of cakes...(115.)

⁶⁹ Tyttöjen antipatia perustuu käsittääkseni tyttöjen heräävän libidon ja Marian edustaman moniulotteisen martouden "luontaiseen" antiteettisuuteen.

On huomattava, että juuri naapurin kaksi tyttöä ojentavat pähkinät tietäen Marian särkijän roolin. He juuri saattavat haluta nähdä, miten "hassusti" Maria toimisi pähkinänsärkijättä, jonka he oletettavasti ovat piilottaneet/tietävät olevan kateissa.

Then the two next-door girls handed round the nuts (116).

Maria, seurakuntansa äiti, hän on katolinen kirkko (vrt. 27, tt 46); silti hän ei voi olla todellinen pappi, sillä hän ei ole mies ja Clayn Maria syyllistyy nyt vakavaan syntiin - mutta itse asiassa hän tarjoaa vain teetä, pesulassaan, tahrattomana, rypyttömänä⁷⁰ (vrt. 3, tt 12) ja ikuisena impenä, kuin neitsyt Maria ikään (vrt. 27, tt 46). Tuntuu tarkoitetun sekavalta.

Ehtoollisenjakaja-Marian kautta Joyceni parodioi katolista käytäntöä, jossa vain mies voi olla pappi; nyt pieni pitkänenä-ja väkäleukaämmä tarjoaa "ruumista ja verta", joita hänellä ei nyt kaiketi oikein ole kumpakaan. Nainen kuin noita hoitaa pappina dogmipohjaiset, tradition velvoittamat, vuosisataisten kirkolliskokousten oikeiksi julistamat katoliset rituaalit soluttuneena protestanttien pesulaan, protestanttien kirkkoon, jossa hän, nainen, voisi olla pappi, ei tosin samalla katolinen nainen, kuten on.

Kuten Maria ei tiedä omaa asemaansa, sitä missä mennään, ei asemaansa oikeaksi tiedä katolinen kirkkokaan. Se takertuu rituaaleihin ja ulkoisuuteen. Mutta eikö se siinä näytäkin noita-akalta? Ei kirkkoviini lunasta, vaikka tynnyreittäin ryyppäisi; ei öylätti henkeä ravitse, vaikka kilottain ja sokeroitunakin ahmisi, jos sisimmän uskonsanomien merkitystä ei oivalla, tunne. Eivät noitavainot noituutta poista, kun perkeleen liittolaisuus, noidan kaltaisuus on vainoojassa itsessään; ei uskonsodissa uskovaisuus lisääny, ihminen kauttaaltaan puhdistu, soturi näytä lähimmäistään rakastavalta Kristuksen seuraajalta, teurastaapa hän Pyhää Äitiä tai Kristusta huutaen. Eivät aukene taivaan portit vaan savisen haudan synkkä suu. (vrt.5.loppuvii-te)

Kirkkoon kokoontuvat kehityksessään jälkeen jääneet, honkkelit, pösilöt, väitän Joycen väittävän, ihmiset,

---

⁷⁰ In spite of its years she found it a nice tidy little body.

rippeitä saaneet, joiden järki ei riitä rationaalisen maailmanymmärrykseen vaan jotka kaipaavat henkiolentojen interferenssiä elämänsä ohjaukseen, ansaitsematonta armoa, isän tukevaa kättä, äidin pehmeää syliä, kuten halvaantuneiden dublinilaisten enemmistö kaipaa.

Clayn Marian kasvot jakaantuvat, ja kahtaalle viittaa Marian pitkä nenä. Neitsyt Mariana hänen tulisi symboloida elämän valoa, ikuisuutta; noitana pimeyden voimia, saatanan mahtia, kuolemaa. Jokaisessa ihmisessä yhtyvät nämä olemuspuolet, hyvyys ja pahuus, libido ja thanatos, konkreettisen Mariassa, jo kehoon työstettyinä. Joycen Mariassa, väitän, on aina annos sisään rakennettua pahuutta, kuin katolisessa Irlannissa, kuin halvaantuneessa Neitsyessä.

Mutta mikä on jakaantuneen Marian kohtalo? Onko hänen tulevaisuutensa yksi, kaksi vai moni? Pyhäinpäivän aaton juhlien ennusleikkiä voidaan hyödyntää aavisteltaessa Marialle tapahtuvaa.⁷¹ Ensi yrittämällä Marian käsi löytää oletettavasti lautasellisen savea, toisella rukouskirjan. Savi sitoutuu teemallisesti pyhäinpäivän aaton pakanahenkiin, rukouskirja itse pyhäinpäivään. Molemmat ovat kuitenkin kuoleman symboleja.

Rukouskirja, perheen hänelle aikoman luostarielämän symbolina, kuvaa irlantilaisen *ulkoa ohjatun* vanhanpiian kohtaloa, Marialle lähitulevaisuudessa tapahtuvana. Luostari on pesulan jatke - pesulaankin Maria *järjestettiin*.

Marian pesulaelämäkin muistuttaa jo luostarissa oloa. Se on ohuen käytännön hyveellisyyden ja hurskauden ohjaama ilman sen isompaa spirituaalista viritystä, oivallusta tai nostetta, kiltin ihmisen puuhastelua "marginaalinaisten" parissa. Kuitenkin Mariassa on

---

⁷¹ vrt. Walzlin kehitelmä Joycen intentioista Marian kaksikasvoisuuden luomisessa, Walzl, 1968, 108-109

ituja enempään, pyrkyä rauhansovittajuuteen, ihmisten auttamiseen. Kuin Marian enkelin- ja ihmisensiivet olisi katkaistu, hänen pakollinen selibaattinsa kuvaten potentiaalisesti lisääntymiskykyisen deprivaatiota. Rukouskirja jatkaa vihjaamista: luostarin naiset ovat moninaisesti hedelmää kantamattomia, martoja.

Ja ruskean, kuoleman sadekaavun⁷² Maria pukee lähties-
sään *ulos*, matkalleen Donnellyille - käärinliinan alle
eivät virvoittavat elämän ja luonnon vedet tunkeudu.
Mutta niin onnellinen sokea Maria on jo vanhasta tutus-
ta suojaavasta kaavustaan.⁷³

---

⁷² "Kuoleman symboli on myös ruskea sadetakki,
johon Maria pukeutuu lähtiessään pesulasta... (Riiko-
nen 1971, 135.)"

⁷³ When she got outside the 'streets were shining
with rain and she was glad of her old brown
raincloak. (113.)

Alunperin Joyce on tässä käyttänyt 'raincloak'-
in' asemesta sanaa waterproof (261), joka symboli
sella tasolla on perin kelpoinen. (waterproof=veden
pitävä; vesitiivis. J.A.)

Mielenkiintoista sekä Marian piiloisen nekro-
filian että sisään rakennetun eriarvoisuuksien
tajun, autoritaarisuudenkin kannalta on myös,
että hän ihastuu raitiovaunumatkallaan tuke-
vaan (mikä komea, kaksiulotteinen sana tähän
yhteyteen) herrasmieheen, jolla on *ruskea*,
kova hattu. Sittemmin Maria mieltää hänet
everstin näköiseksi - sotavoiman, kovuuden ja
kuolemalla hallitsevuuden yhteys arkitajunnas-
sakin on selvä. Ja tämä ruskea, kova hattu
peittää miehen *päätä*, *raitiovaunussakin*, aja-
tusta kammitsoiden ja orientoiden (kurs.
J.A.).

He was a stout gentleman and he wore a *brown*
hard (kurs. J.A) hat...Maria thought he was a
colonel-looking gentleman. (114)

Everstin hatun nosto Marialle saa täten aivan
uuden symboliulottuvuuden...and he bowed to to
her and raised his hat and smiled agreeably...
(114).

Savi, kuoleman profetia, ilmaisee luostarielämän jälkeistä lopullista hedelmättömyyttä, aikaa jolloin Mariasta ei voi aidosti sanoa: *Vixi*. Walzlin mukaan savi yhdistettynä Marian kuvaukseen pyhäinpäivän aaton, halloweenin, noitana vihjaa olemattomuuteen. Kuten noitua ei ole, ei ole Mariaakaan: Maria ei koskaan ole oikeasti ollut olemassa. (vrt. Walzl, Twentieth...1968, 108-109)

Marialta on aina estetty itsensä realisoituminen, olo omana itsenään; hänet on aina asetettu. Hän on toteutumaton, hän on pysähtynyt aie hyveeseen. Näin Maria voidaan katsoa kuuluvan elimellisenä Dublinilaisten pääteemaan: kuvauksiin Dublinin halvaantuneista ihmisistä. (vrt. Walzl, Twentieth...1968, 108-109)

4.2. Joen tarina

Voidaanko *Clayn Joe* sitten liittää raamatun tai kristilliseen kontekstiin. Joen nimi on lyhennys, hellittely- tai arkimuoto nimestä Joseph. Joen nykysuomen vastine lienee Juuso, Joose tai Jose; vanhemmassa

---

Joko kuolema tervehtii kuolemaa, kuten alitajuntaisesti sekä Maria että lukijat voivat oivaltaa tai niin, kuten Maria sittenkin unelmissaan haluaisi nähdä: Hänen naiseutensa, kenties jopa "poimimaton ruusunsa" vapauttaa everstin uusiin ajatuksiin. Jälkimmäinen tulkinta tekee ymmärrettäväksi sen, että ujo Maria kiittää ja kumartaa miehelle *ensiksi*, kuin ottaisi aloitteen ja vihjaisi jatkosta; sen jälkeen mies, kohteliaisuuttaan, kumartaa ja nostaa hattua.

Marian hyvästeissä ei siis ole päästä irti -vivahtetta. Kumarrus lisäksi vanhastaan on huomioon ottamisen, suopeuden ja jopa alistamisen ilmaus. Maria *Irlantina* alistuu englantilaisvallan edustajalle, kuin pää mestauspölkylle kumartaan, jopa kiittäen ikiaikaista alistajaansa; *naisena* hän ottaa *miehen* huomioon ja myöntyy syvempään kontaktiin, halullisena, kuin sadetakin alla kumminkin sykkisi elämällinen sydän. Tässäkin on oiva esimerkki Marian 'moninaisuudesta'.

almanakassa Josephina komeilee Jooseppi. Helppo on nähdä, että taustalla lymyää Joosef.

Joosefeja raamatussa on ainakin kaksi: On Egyptin uniennäkijä, veljiensä kaivoon heittäjä, mutta sieltä arvoon noussut, faaraon ystävä. Ja on Joosef, Jeesuksen ei-biologinen isä. Joosefille aiotun vaimon, jo hänen kihlaamansa (vrt. Matt.1:18; Luuk.1:27 ja 2:5), oli henki hedelmöittänyt. Henki mainittiin pyhäksi ja Joosefin vaimosta, Mariasta, oli syntävä Poika, pyhä ihminen ja Jumala.

Raamatun Joosef kunnioitti vaimoaan ja yhden katolisen tradition mukaan ei kajonnut häneen koko elämänsä aikana. Aikamoista kunnioitusta! Toisaalta kyse ei liene Joosefin todistamattomasta homoseksuaalisuudesta, impotenssista saatika julmuudesta, Marian naiseuden kiellosta tai inhosta. Maria oli ennen kaikkea Äiti, hän säilyi iki-impenä, mutta Joosefilla oli ollut muita naisia - ja Jeesuksella, tämä oli pojan nimi, sisarpuolia (vrt. Hiltunen, 1997, 78). Niin kunnioittaa *Claynkin* Joe Mariaa ja *Clayn* Mariaa, nimittää oikeaksi äidikseen, pitää ihanana iki-impenä.

Nimessään jokainen Joosef-Joe kantaa mahdollista ai-sankannattajuutta. Hänen jälkeläisensä ei ole hänen siittämänsä. Harva uskoo tuulipölytykseen; biologinen ihmis-isä lapsella on oltava, ihmiset sen sijaan uskovat. Tämä isä on vietelleyt Joosefille vaimoksi aiotun ja hekumassaan hedelmöittänyt hänet. Kohdussa kasvava sikiö on siten vierasta verta, komsion sisältö vieraasta miehestä.

Clayn Joe vihaa veljeään, tulisesti. Mikä voi olla tämän hirveän vihan syy? Alphy-veljen nimeäkään ei saa Donnellyilla mainita. Miksi? Siksikö, että se muistuttaa Joeta vieraasta miehestä, joka tuli taloon.

Mrs. Donnellyn raskaus on jo pitkällä, kun Joe ja Alphy matkaavat toisen helluntaipäivän Belfastin reissulleen.

Joe on viinaan menevä, Alphy toinen samanmoinen. Ja niin kuin helluntaina on tapana, henki laskeutuu taivaasta ja ihmiset puhuvat kaikkia kieliä. Alphy ei voi olla humalassaan kertomatta Joe-veljelleen sattumuksistaan, siitä että hän on ollut sukupuoliyhteydessä Joen avioehdokkaan kanssa, että nainen on hänelle raskaana ja että he ovat ajatelleet vallitsevan tavan ja siittäjänsä mukaan kastaa tuleva, jos poika, Alphyksi.

Naiivi elämän humala katoaa, Joelle selviää kaikki, sekin, miksi kihlattu niin kiirehti avioa, kerkeästi pyrki missikseksi. Ja onhan ämmänrämäällä otsaa heristää, muka-leikillisesti, sormeaan sormuksen ennusleikkissä saavalle tytölle: "Ai ai ai, minä tiedän kaiken siitä"⁷⁴. Ja niin Joe huomaa, että juuri Mrs. Donnelly kiirehtii Mariaa luostariin - siveyden symbolin toistuva näkeminen piinaa liikaa erheen tehnyttä,⁷⁵ ja hän näkee rouvansa itsepuolustelun, ymmärtää Marian laulun valinnan syyn. Mariakin, tuo kulkeva hyve, konkreettista rakkautta haluavana, pannaan näytetyksi punastumaan laulattamalla *I Dreamt that I Dweltia* - kuin nainen olisi ylipäänsä heikko, ei vain Mrs. Donnelly.

Pyhän Gabrielin tahtomana raamatun Joen pojasta ei saanut tulla Joeta vaan Jeesus (Luuk 1:31), raamatun Sakariaan pojasta ei saanut tulla Sakarias vaan Johannes (Luuk 1:60; 1:63); *Clayn* Joen pojasta ei tule Joe vaan Alphy. Hänen vanhin poikansa (vrt. 7, tt 13) kantaa kansantavan mukaan isänsä, siittäjänsä nimeä. Niin yleensä tapahtui.

---

⁷⁴ ...and when one of the next-door girls got the ring Mrs. Donnelly shook her finger at the blushing girl as much as to say: *O, I know all about it!* (116)

⁷⁵ ...Mrs. Donnelly said Maria would enter a convent before the year was out because she had got the prayer-book. (117.)

Mrs. Donnellyn, Joen vaimon, on vieteltyt Alphy, Joen oma veli, poikaiän parhaita ystäviä⁷⁶, ja katolisen neitsyt Marian kirkon sitomassa abortittomassa Irlannissa: lapsi on synnytettävä. Erityisen ilkeää Joelle on olla oman veljensä pettämä, liittyyhän suunnilleen samanikäisten veljeyteen paitsi ystävyyttä ja kaveruutta myös kilpailua. Ja perin aralla alalla Alphy kilpailun voittaa.

Alphy ei vielääkään ole vastenmielinen Mrs. Donnellylle, eivät rouvan tunteet niin vain kuihdu, vaikka hän jo useammallekin lapselle äitinä on: Hän puolustelee Alphyä ja sanoo kiroavalle Joelle, että omasta verestä ei saa niin julmasti puhua (vrt. 23, tt 31). Irlannin tavan kammitsoimana katolinen aisankannattaja-Joe ei voi erota katolisesta vaimostaan. Mutta kylläpä nauretaan, joka pubissa, kapakassa, joka-ainoan kuraisen kadunkulman takana, Joe uskoo.

Nyt Alphyn viisivuotias Alphy-poika on saanut Joen esikoisena kunniatehtävän ja yrittää jakaa kristillisesti tasan ja Marian ajattelemana ehtoollispalvelijana kenties, tämän tuomia kahtatoista leivosta (vrt 6.lop-puviite).

Joen, varsinkin humalassa ilmenevä, kiukustumisalttius, katkeruus ja kyynelsilmäisyys selittynevät: Miestä hänessä on perin juurin loukattu. Joen jumalasuhte on siten kiperä. Esikoinen, suvun jatkaja, on vierasta verta, ja kuitenkin niin läheltä, omasta veljestä. Onko Jumala taas lyönyt, katsonut Abelin puoleen, toistanut ikiaikaisen mielivaltaansa? Ja Joe kiroaa: kiroaa biologisen veljensä Abel-Alphyn, tappaa veljeydestään⁷⁷ eikä piittaa enää, ei, vaikka Jumala murhaisi fyysistekin siihen paikkaan (Vrt. 23 tt 31).

---

⁷⁶ Maria: when they were boys they used to be the best of friends. (113.)

⁷⁷ ...but Joe said that Alphy was no brother of his... (116)

Onko nöyryyttä vaativa katolinen Jumala tahtova näin? Voimaton - kuin Irlannin mies ylipäänsä - on Joe.⁷⁸ Hänet on heitetty tilanteeseen, joka on halvaannuttava, nöyryyttävä, mutta jolle hän mitään ei voi.

"Muuta ei Joosefista tiedetä: Hän tuntuu olleen kiltti ja järkevä mies, joka oli valmis noudattamaan parhaan kykynsä mukaan Jumalan tahtoa (Raamatun henkilöitä 1987, 125)." Ja niin Joyceni luo Joensa. Tarina ei ole Josephin, Joosefin vaan Joen, ei puusepän vaan toimistotyöläisen. Se on arkinen, lyhyt; arkistettu, lyhennetty Joosefin tarina. Se säilyy kanonisoimatta kirjallisilla lehdillä vain Joycen näennäisanarkististen eksegeetikkojen vuoksi, mutta niin olkoon.

---

⁷⁸ vrt. lukutapaan Joesta Irlannin yhteiskunnan kuvastajana ja *Dubliners'in* tylsänä

5. Maria ja Joe - itseään isommat

These barmbracks seemed uncut; but if you went closer you would see that they had been cut into long thick slices and were ready to be handed round at tea. Maria had cut them herself.

Mutkainen matkani Joycen *Clayhin* on lopuillaan. Tarkoitukseni tässä tutkielmassa on ollut pysähtyä novellitalon kerroksiin ja tutkia muutamaa kerrosta tarkemmin, ympärilleni katsoen, silmälaseja nenälläni kohentaen.

Mitä on näkyvissä? Niin häärää pikkuruinen, punastukseltaan naureskeleva Maria pesulassa teetä tarjoillen. Jotain papillista on hänen ilmeessään, kun hän varmistuu, että serviisi pelaa kristillisesti ja asiakkaat saavat asianmukaiset annoksensa. Työhön kannustavat raamatunlauseet jätetään lukematta, sillä nyt on hivin aika, pyhäinpäivän aaton ennustusleikit odottavat...hah Neitsyt Maria, sormustako taas!

Niin unohtuu köyhyys ja matka on katoliseen Drumcondraan, Joe Donnellyn vierasystäväksi muutamaa rauhan sanaa sanomaan...kunpa Joekin tulisi toimeen pomonsa kanssa...ja veljensä...ja olisi miehistynyt. Ja sitten lauletaan ja leikitään, ennusleikkejä tietenkin.

Katsotaanpa Marian viipaletta tarkemmin. Naimaton Maria on ja sellaiseksi jää. Pienet ovat hänen psyko-fyysisen pesulansa ympyrät, katolisen uskonnon ja illusorian unelmat limittyvät arjen työhön. Otetaan savet silmiltä ja huomataan Marian olemuksellaan muistuttavan aika lailla asuinmaataan Irlantia. Kolikkopussissa kilisevät viimeiset lantit eikä niitä protestanttien pesulasta liiemmin heltiä. Huonommin menee vielä muilla pyykkäreillä: huostaanotettuja. Harmaan oloista meininkiä. Peilistä katsoo Mariaa pyhimys ja noita, ja myös siksi-kö perin profaanilta vaikuttaa pesulan ehtoollinen?

Jos Marian viipaletta aiemmissa *Clayn* tutkimuksissa on runsaastikin käsitelty, niin Joen viipale on ollut

piilossa ilmeisesti portteripulloa muistuttavan teekannun takana. Pesula- ja pyykkärianalyysin ohella luomani Joen tarina onkin mielestäni uutuus, kirjallinen kontribuutioni Joycen eksegetiikkaan. Joe, tämä alkoholisoitunut, luokastaan vajoamassa oleva katolinen toimistotyöläinen, kantaa miehuudessaan ilkeää taakkaa. Hän on joutunut puuseppä-Joosefin asemaan, mutta vuosisadan vaihteen Irlannissa ja ihmisenä ei osaa iloita vieraasta isyydestä, ihmisveljensä petoksesta.

Sekä Joe'hun että Clayn analysoijaan voidaan mainiosti liittää novellin loppusanat...ja hän ei löytänyt mitään etsi vaan hänen oli kysyttävä...missä korkkiruuvi oli. Niin hankala on Clayn pullo avattavaksi; nytkin kyllä jo sisushenki pihisee.

Loppuviitteet

1. Glasheen antaa ymmärtää, että Marialla olisi laulunsa valinnan mahdollisuus, mutta että hän valitsee *I Dreamt that I Dweltin*. (Glasheen: Clay, James Joyce's *Dubliners...*1969, 104) Glasheen ei osaa lukea, että Mrs. Donnelly soitti (valitsi) alkusoiton; valittua alkusoittoa ei seuraa mitä tahansa rallatusta vaan jatkosoitto ja sen mukainen laulu. (Keskustelu kapellimestari Jyrki Heikkilän kanssa 15.10.1998, J.A.)

Glasheen: "*Fool that she is* (kurs J.A.), she sings 'I Dreamt that I Dwelt' from Balfe's opera *The Bohemian Girl* (Glasheen: Clay, James Joyce's *Dubliners...*1969, 104)

I Dreamt that I Dwelt on tuhkimo-oopperasta *The Bohemian Girl*, jota *Evelinen* Eveline nautiskellen kuunteli, lauloi mukana - teatterissa (*Eveline, Dubliners* 1971, 40.). Marian kaltaisesti unelmoiva Eveline ei tosielämässä uskalla tehdä ratkaisuja, ei uskalla irtaantua Irlannista, nyt konkreettisenä; silmät hullun tyhjinä hän jää katsomaan miestä - ja Irlannista lähtevää laivaa (*Eveline, Dubliners* 1971, 43.).

Ilmeisesti huolimattomuuttaan Saarikoski "kääntää" *The Bohemian Girlin* *La Bohèmeksi* (vrt. *Eveline, Dubliners* 1971, 40. ja Joyce 1965, *Eveline*, 37.). Erhe katkaisee alkutekstin viiteyhteyden Eveline- ja *Savea* -novellien väliltä. Erityisesti sisäisesti koherentin *Dublinilais-*ten kyseessä ollen tämän kaltainen erehdys on ikävä.

2. Myös muualla sisäisesti koherentissa *Dublinersissa* Joyce viittaa henkilön silmien värillä Irlannin moniulotteiseen sairauteen: *An Encounterin* perverssin miehen silmät olivat pullonvihreät.

When a boy was rough and unruly there was nothing would do him any good but a good sound whipping. A slap on the hand or a box on the ear was no good: what he wanted was to get a nice warm whipping. I was surprised at this sentiment and involuntarily glanced at his face. As I did so I met at the gaze of a pair of *bottle-green* (kurs. J.A.) eyes peering at me from under a twitching forehead. I turned my eyes away again. (*An Encounter, Dubliners* 1971, 27)

Kääntäjän vaikeuksina mainittakoon 'sound' eli 'kunnon' mutta myös 'terve' ja 'want' eli tarvita mutta myös 'tahtoa'

Bottle-green on selvä viittaus myös Irlannin miesten yleiseen juoppouteen.

Jo aiemmin oli novellin minä-kertoja esittänyt epäilyjä vihreitten silmien erikoislaadusta, mutta hän irlantilaisen sokeana (vrt. esitelty *Dublinersin* teema), oli etsinyt niitä *ulkomaisten* merimiesten kasvoilta. (*An Encounter, Dubliners* 1971, 23.)

3. Her eyes, which were grey with a shade of green through them, had a habit of glancing upwards when she spoke with anyone, which made her look like a little perverse (kurs. J.A.) madonna (*Dubliners* 1971, *The Boarding house*, 67.)

Dublinersin koherenssi ja kääntäjän dilemma: Teemani kannalta myös 'kieroutunut' olisi 'turmeltunutta' parempi - sen seksuaalikiinnikkeet olisivat turmeltunutta tiiviimmät, perverssiä löysemmät.

Täysihoidtolan Pollykin voisi olla 'kieroutunut'... Polly began to grow a little strange in her manner (*The Boarding House, Dubliners* 1971, 62.)...Mytologisen Marian poikkeavaan seksuaaliteettiin viittaavana 'perverse' olisi käännettävä 'perverssi' eikä Saarikosken kaltaisesti 'turmeltunut'.

On hämmentävää, että kirjallisuuden tutkija Riikonen toivottavasti kuitenkin pyrkien *Clayn* käsittelyyn alkutekstin asemesta nojaa monella tavoin problemaattiseen Saarikosken *Savea*-käännökseen. Tosin jo otsikossa hän ilmaisee kyseessä olevan *Savea*-novelli.

4. *Within this narrow cell reclines her clay,
That clay where once...*

It was useless. He couldn't read. He couldn't do anything...It was useless, useless! He was a prisoner for life. (*A Little Cloud, Dubliners* 1971, 92-93)

Little Chandler oli elinikäinen vanki kuten Mariakin: Huomattavaa on, että Chandlerin nimeä novellissa edeltää aina adjektiiviattribuutti 'little'- myös Maria oli psykofyysisen 'pikku.'

Maria unohtaa juuri oman "runonsa" toisen säkeistön.

5. Intertekstuaalisesti voidaan viitata *Dublinersin* novelliin *The Sisters*, jossa isä O'Rourke istuu yksin hiljaa hihitellen kirkossa saatuaan konkreettisen vahvistuksen siitä, että ehtoolliskalkissa *ei ole mitään sisällä.* (*Dubliners* 1971, *The Sisters*, 16-17.)

6. 1....She bought a dozen of mixed penny cakes (113)...

2. Maria gave the bag of cakes to the eldest boy, Alphy to divide (kurs. J.A.; 114-115).

1. Ehtoollisen jaon näkökulmasta mielenkiintoista on kakkujen lukumäärä, kuin kahdelletoista opetuslapselle yksi kullekin viimeisellä ehtoollisella. Kääntäjän ongelmana on jälleen mixed-sanan moniulokkeisuus: paitsi 'sekalaisuuteen' se viittaa 'sekoitettuun', 'eri laatuja sisältävyyteen', 'monenkirjavuuteen', jopa 'kyseenalaisuuteen'.

Hän osti tusinan verran sekalaisia pennin leivoksia (Joyce 1965, 102)

2. On tärkeää huomata, että Joyce kirjoitti nimenomaan *to divide*. Viite Alphyn tehtävään on selvä (*to divide* ei ole sama kuin *to be divided*). Käännös unohtaa täysin mitä kakuille oli tehtävä: jaettava, ja tämän työn näkökulmasta: ehtoollisen kaltaisina.

vrt. Maria antoi leivospaketin vanhimmalle pojalle, Alphylle... (Joyce 1965, 103)

7. The boy uttered a squeal of pain as the stick cut his thigh. He clasped his hands together in the air and his voice shook with fright.

'O, pa!' he cried. 'Don't beat me, pa! And I'll...I'll say a *Hail Mary* for you...I'll say a *Hail Mary* for you, pa, if you don't baet me...I'll say a *Hail Mary*...'

Lähteet ja kirjallisuus**Primaarilähde:**

Joyce, J.: Dubliners. The corrected Text with an Explanatory Note by Robert Scholes and fifteen drawings by Robin Jacques, Lontoo 1982

Kirjallisuus:

Barthes, R.: S/Z, Cape, Lontoo 1974

Bolt, S: A Preface to James Joyce, New York 1981

Brown, H.O.: James Joyce's Early Fiction. The Biography of A Form, Cleveland ja Lontoo 1972

Brown, R: James Joyce, Lontoo 1992

Chadwick, Ch.: Symbolism, sarjassa The Critical Idiom, General Editor: **John. D. Jump**, London 1971

Ellmann, R.: James Joyce, Lontoo 1966

Fitzpatrick, D: Ireland since 1870, teoksessa The Oxford History of Ireland, ed. by **R.F. Forster**, Oxford 1989

Hodgart, M.: James Joyce: A Student's Guide, London 1978

Ghiselin, B: The Unity of Dubliners (1956) teoksessa James Joyce. Dubliners and A Portrait of the Artist as a Young Man: A case book, edited by Morris Beja, Lontoo ja Basingstoke 1973

Giertz, B.: Luukas. Selitys evankeliumiin Luukkaan mukaan, Helsinki 1987

Glasheen, A.: Clay, teoksessa James Joyce's Dubliners, Critical Essays, edited by **Clive Hart**, London 1969

Gross, J: Joyce, Lontoo, 1971

Hiltunen, P.: Marian kolmet kasvot, Jyväskylä 1977

Joyce, J.: Dublinilaisia (suom. Pentti Saarikoski), Helsinki 1965

Kenner, H.: Dublin's Joyce, Lontoo 1955

Keskinen, M.: James Joyce. Odysseus sanojen merellä, teoksessa Suuri kirjailija. Nykyaikaa etsimässä, Helsinki 1989

- Kristeva, J.:** Le texte du roman,
Mouton, Haag ja Pariisi 1970
- Lahdelma, T.:** What happened to the Cake that Maria Bought?
Christianity and the Bible as a Subtext to Clay, teoksessa Joyce by Lamplight.
Finnish readings of Dubliners,
ed. by H.K.Riikonen, Turku 1989
- Lempiäinen, P.:** Sano se kukkasin: kasvit vertauskuvina,
Porvoo 1992
- Levin, H.:** James Joyce. A Critical Introduction,
Lontoo 1960
- Litz, W:** James Joyce, Boston 1966
- MacGregor, G.:** Artistic Theory in James Joyce
teoksessa Joyce's Portrait ed. by
Thomas Connolly, Lontoo, 1964
- Maddox, B:** Nora ja James Joyce - erottamattomat,
Keuruu 1991
- Magalaner, M.:** Joyce: the man, the work, the reputation,
ed. by M. Magalaner & R.Kain,
Lontoo 1956
- Manganiello, D.:** Joyce's politics, Lontoo 1980
- Norris, D. & Flint, C.:** Joycea vasta-alkaville ja edistyneille,
suom. Henry Tanner,
Helsinki, s.a.
- Parrinder, P:** James Joyce, Cambridge 1984
- Raamattu**
- Raamatun henkilöitä,** Padane, Italia, 1987
- Riikonen, H.:** James Joycen novelli "Savea",
Kirjallisuuden tutkijain seuran vuosikirja 31, Pieksämäki 1979
- San Juan, Jr, E.:** James Joyce and the Craft of Fiction, New Jersey, 1972
- Smidt, K.:** James Joyce and the Cultic Use of Fiction,
Oslo 1959
- Stewart, J.I.M.:** Dubliners (1963), teoksessa James Joyce. Dubliners and A Portrait of the Artist as a Young Man: A case book, edited by **Morris Beja**, Lontoo ja Basingstoke 1973

- Svanström, R.:** Irlannin home rule, teoksessa Grimberg, C: Kansojen historia, osa 20. Imperialismi-Demokratia, Porvoo 1984
- Tindall, W:** A Reader's Guide to James Joyce, New York 1959
- Walzl, F.L.:** "CLAY": An Explication, teoksessa Twentieth Century Interpretations of DUBLINERS, A Collection of Critical Essays, edited by **Peter K. Garrett**, Englewood Cliffs, New Jersey, 1968

Liite 1**I Dreamt that I Dwelt**

2. säkeistö

I dreamt that suitors sought my hand
That knights on bended knee,
And with vows no maiden heart could withstand,
They pledged their faith to me.

And I dreamt that one of that noble band
Came forth my heart to claim,
But I also dreamt, which charmed me most,
That you loved me still the same.

Clay

THE matron had given her leave to go out as soon as the women's tea was over and Maria looked forward to her evening out. The kitchen was spick and span: the cook said you could see yourself in the big copper boilers. The fire was nice and bright and on one of the side-tables were four very big barmbracks. These barmbracks seemed uncut; but if you went closer you would see that they had been cut into long thick even slices and were ready to be handed round at tea. Maria had cut them herself.

Maria was a very, very small person indeed but she had a very long nose and a very long chin. She talked a little through her nose, always soothingly: *Yes, my dear*, and *No, my dear*. She was always sent for when the women quarrelled over their tubs and always succeeded in making peace. One day the matron had said to her:

—Maria, you are a veritable peace-maker!

And the sub-matron and two of the Board ladies had heard the compliment. And Ginger Mooney was always saying what she wouldn't do to the dummy who had charge of the irons if it wasn't for Maria. Every one was so fond of Maria.

The women would have their tea at six o'clock and she would be able to get away before seven. From Ballsbridge to the Pillar, twenty minutes; from the Pillar to Drumcondra, twenty minutes; and twenty minutes to buy the things. She would be there before eight. She took out her purse with the silver clasps and read again the words

CLAY

A Present from Belfast. She was very fond of that purse because Joe had brought it to her five years before when he and Alphy had gone to Belfast on a Whit-Monday trip. In the purse were two half-crowns and some coppers. She would have five shillings clear after paying tram fare. What a nice evening they would have, all the children singing! Only she hoped that Joe wouldn't come in drunk. He was so different when he took any drink.

Often he had wanted her to go and live with them; but she would have felt herself in the way (though Joe's wife was ever so nice with her) and she had become accustomed to the life of the laundry. Joe was a good fellow. She had nursed him and Alphy too; and Joe used often say:

—Mamma is mamma but Maria is my proper mother.

After the break-up at home the boys had got her that position in the *Dublin by Lamplight* laundry, and she liked it. She used to have such a bad opinion of Protestants but now she thought they were very nice people, a little quiet and serious, but still very nice people to live with. Then she had her plants in the conservatory and she liked looking after them. She had lovely ferns and wax-plants and, whenever anyone came to visit her, she always gave the visitor one or two slips from her conservatory. There was one thing she didn't like and that was the tracts on the walls; but the matron was such a nice person to deal with, so genteel.

When the cook told her everything was ready she went into the women's room and began to pull the big bell. In a few minutes the women began to come in by twos and

DUBLINERS

threes, wiping their steaming hands in their petticoats and pulling down the sleeves of their blouses over their red steaming arms. They settled down before their huge mugs which the cook and the dummy filled up with hot tea, already mixed with milk and sugar in huge tin cans. Maria superintended the distribution of the barmbrack and saw that every woman got her four slices. There was a great deal of laughing and joking during the meal. Lizzie Fleming said Maria was sure to get the ring and, though Fleming had said that for so many Hallow Eves, Maria had to laugh and say she didn't want any ring or man either; and when she laughed her grey-green eyes sparkled with disappointed shyness and the tip of her nose nearly met the tip of her chin. Then Ginger Mooney lifted up her mug of tea and proposed Maria's health while all the other women clattered with their mugs on the table, and said she was sorry she hadn't a sup of porter to drink it in. And Maria laughed again till the tip of her nose nearly met the tip of her chin and till her minute body nearly shook itself asunder because she knew that Mooney meant well though, of course, she had the notions of a common woman.

But wasn't Maria glad when the women had finished their tea and the cook and the dummy had begun to clear away the tea-things! She went into her little bedroom and, remembering that the next morning was a mass morning, changed the hand of the alarm from seven to six. Then she took off her working skirt and her house-boots and laid her best skirt out on the bed and her tiny dress-boots beside the foot of the bed. She changed her blouse too and,

as she stood before the mirror, she thought of how she used to dress for mass on Sunday morning when she was a young girl; and she looked with quaint affection at the diminutive body which she had so often adorned. In spite of its years she found it a nice tidy little body.

When she got outside the streets were shining with rain and she was glad of her old brown raincloak. The tram was full and she had to sit on the little stool at the end of the car, facing all the people, with her toes barely touching the floor. She arranged in her mind all she was going to do and thought how much better it was to be independent and to have your own money in your pocket. She hoped they would have a nice evening. She was sure they would but she could not help thinking what a pity it was Alphy and Joe were not speaking. They were always falling out now but when they were boys together they used to be the best of friends: but such was life.

She got out of her tram at the Pillar and ferreted her way quickly among the crowds. She went into Downes's cake-shop but the shop was so full of people that it was a long time before she could get herself attended to. She bought a dozen of mixed penny cakes, and at last came out of the shop laden with a big bag. Then she thought what else would she buy: she wanted to buy something really nice. They would be sure to have plenty of apples and nuts. It was hard to know what to buy and all she could think of was cake. She decided to buy some plumcake but Downes's plumcake had not enough almond icing on top of it so she went over to a shop in Henry Street. Here she was a long time in suiting herself and the stylish young lady behind the

counter, who was evidently a little annoyed by her, asked her was it wedding-cake she wanted to buy. That made Maria blush and smile at the young lady; but the young lady took it all very seriously and finally cut a thick slice of plumcake, parcelled it up and said:

—Two-and-four, please.

She thought she would have to stand in the Drumcondra tram because none of the young men seemed to notice her but an elderly gentleman made room for her. He was a stout gentleman and he wore a brown hard hat; he had a square red face and a greyish moustache. Maria thought he was a colonel-looking gentleman and she reflected how much more polite he was than the young men who simply stared straight before them. The gentleman began to chat with her about Hallow Eve and the rainy weather. He supposed the bag was full of good things for the little ones and said it was only right that the youngsters should enjoy themselves while they were young. Maria agreed with him and favoured him with demure nods and hems. He was very nice with her, and when she was getting out at the Canal Bridge she thanked him and bowed, and he bowed to her and raised his hat and smiled agreeably; and while she was going up along the terrace, bending her tiny head under the rain, she thought how easy it was to know a gentleman even when he has a drop taken.

Everybody said: O, *here's Maria!* when she came to Joe's house. Joe was there, having come home from business, and all the children had their Sunday dresses on. There were two big girls in from next door and games were going on. Maria gave the bag of cakes to the eldest boy, Alphy,

to divide and Mrs Donnelly said it was too good of her to bring such a big bag of cakes and made all the children say:

—Thanks, Maria.

But Maria said she had brought something special for papa and mamma, something they would be sure to like, and she began to look for her plumcake. She tried in Downes's bag and then in the pockets of her raincloak and then on the hallstand but nowhere could she find it. Then she asked all the children had any of them eaten it—by mistake, of course—but the children all said no and looked as if they did not like to eat cakes if they were to be accused of stealing. Everybody had a solution for the mystery and Mrs Donnelly said it was plain that Maria had left it behind her in the tram. Maria, remembering how confused the gentleman with the greyish moustache had made her, coloured with shame and vexation and disappointment. At the thought of the failure of her little surprise and of the two and fourpence she had thrown away for nothing she nearly cried outright.

But Joe said it didn't matter and made her sit down by the fire. He was very nice with her. He told her all that went on in his office, repeating for her a smart answer which he had made to the manager. Maria did not understand why Joe laughed so much over the answer he had made but she said that the manager must have been a very overbearing person to deal with. Joe said he wasn't so bad when you knew how to take him, that he was a decent sort so long as you didn't rub him the wrong way. Mrs Donnelly played the piano for the children and they danced and

DUBLINERS

sang. Then the two next-door girls handed round the nuts. Nobody could find the nutcrackers and Joe was nearly getting cross over it and asked how did they expect Maria to crack nuts without a nutcracker. But Maria said she didn't like nuts and that they weren't to bother about her. Then Joe asked would she take a bottle of stout and Mrs Donnelly said there was port wine too in the house if she would prefer that. Maria said she would rather they didn't ask her to take anything: but Joe insisted.

So Maria let him have his way and they sat by the fire talking over old times and Maria thought she would put in a good word for Alphy. But Joe cried that God might strike him stone dead if ever he spoke a word to his brother again and Maria said she was sorry she had mentioned the matter. Mrs Donnelly told her husband it was a great shame for him to speak that way of his own flesh and blood but Joe said that Alphy was no brother of his and there was nearly being a row on the head of it. But Joe said he would not lose his temper on account of the night it was and asked his wife to open some more stout. The two next-door girls had arranged some Hallow Eve games and soon everything was merry again. Maria was delighted to see the children so merry and Joe and his wife in such good spirits. The next-door girls put some saucers on the table and then led the children up to the table, blindfold. One got the prayer-book and the other three got the water; and when one of the next-door girls got the ring Mrs Donnelly shook her finger at the blushing girl as much as to say: *O, I know all about it!* They insisted then on blindfolding Maria and leading her up to the table to see what she would get; and,

while they were putting on the bandage, Maria laughed and laughed again till the tip of her nose nearly met the tip of her chin.

They led her up to the table amid laughing and joking and she put her hand out in the air as she was told to do. She moved her hand about here and there in the air and descended on one of the saucers. She felt a soft wet substance with her fingers and was surprised that nobody spoke or took off her bandage. There was a pause for a few seconds; and then a great deal of scuffling and whispering. Somebody said something about the garden, and at last Mrs Donnelly said something very cross to one of the next-door girls and told her to throw it out at once: that was no play. Maria understood that it was wrong that time and so she had to do it over again: and this time she got the prayer-book.

After that Mrs Donnelly played Miss McCloud's Reel for the children and Joe made Maria take a glass of wine. Soon they were all quite merry again and Mrs Donnelly said Maria would enter a convent before the year was out because she had got the prayer-book. Maria had never seen Joe so nice to her as he was that night, so full of pleasant talk and reminiscences. She said they were all very good to her.

At last the children grew tired and sleepy and Joe asked Maria would she not sing some little song before she went, one of the old songs. Mrs Donnelly said *Do, please, Maria!* and so Maria had to get up and stand beside the piano. Mrs Donnelly bade the children be quiet and listen to Maria's song. Then she played the prelude and said

DUBLINERS

Now, *Maria!* and Maria, blushing very much, began to sing in a tiny quavering voice. She sang *I Dreamt that I Dwelt*, and when she came to the second verse she sang again:

*I dreamt that I dwelt in marble halls
 With vassals and serfs at my side
 And of all who assembled within those walls
 That I was the hope and the pride.*

*I had riches too great to count, could boast
 Of a high ancestral name,
 But I also dreamt, which pleased me most,
 That you loved me still the same.*

But no one tried to show her her mistake; and when she had ended her song Joe was very much moved. He said that there was no time like the long ago and no music for him like poor old Balfe, whatever other people might say; and his eyes filled up so much with tears that he could not find what he was looking for and in the end he had to ask his wife to tell him where the corkscrew was.

SAVEA

Johtajatar oli luvannut että hän saisi lähteä, heti kun naiset olisivat juoneet teensä, ja Maria odotti vapaailtaansa. Keittiö oli kiiltävän puhdas: kokki sanoi että isoista kuparikattiloista saattoi nähdä kuvansa. Tuli paloi iloisesti räiskyen, ja yhdellä sivupöydistä oli neljä kookasta korinttikakkua. Korinttikakut näyttivät leikkaamattomilta; mutta jos meni lähemmäksi, huomasi että ne oli leikattu pitkiksi tasaisiksi viipaileiksi ja olivat valmiit tarjoiltavaksi teepöydässä. Maria oli leikkannut ne itse.

Maria oli todella hyvin, hyvin pienikokoinen ihminen, mutta hänellä oli hyvin pitkä nenä ja hyvin pitkä leuka. Hän puhui vähän nenäänsä, aina tasoittelevasti: *'Kyllä, kultaseni,'* ja *'Ei, kultaseni'*. Hänet lähetettiin aina hoitamaan asia kun naiset riitelivät pesuaitailla, ja aina hänen onnistui saada sovinto aikaan. Eräänä päivänä johtajatar oli sanonut hänelle:

— Maria, sinä olet todellinen rauhantekijä!

Ja varajohtajatar ja kaksi johtokunnan rouvaa olivat kuulleet kohteliaisuuden. Ja Ginger Mooney aina sanoi, ettei hän tiennyt mitä kaikkea olisi tehnyt sille poropeukalolle, joka huolehti silityksestä, ellei Mariaa olisi ollut. Kaikki pitivät niin kovasti Mariasta.

Naiset joisivat teensä kello kuudelta, ja hän pääsisi lähtemään ennen seitsemää. Ballsbridgestä pylväälle, kaksikymmentä minuuttia; pylväältä Drumcondraan, kaksikymmentä minuuttia ja kaksikymmentä minuuttia ostoksiin. Hän olisi perillä ennen kahdeksaa. Hän otti esiin kukkaronsa, jossa oli hopeaiset hakaset, ja luki jälleen kerran sanat *Muisto Belfastista*.

Hän piti tästä kukkarosta paljon, koska Joe oli tuonut sen hänelle viisi vuotta sitten, kun Joe ja Alphy olivat olleet Belfastissa käymässä toisena helluntaipäivänä. Kukkarossa oli kaksi puolikruunusta ja muutamia kuparikolikoita. Hänelle jäisi raitiotiemaksun jälkeen viisi shillinkiä. Miten viehättävä ilta siitä tulisikaan, kaikki lapset laulaisivat! Hän toivoi vain ettei Joe tulisi kotiin humalassa. Hän oli niin erilainen heti kun oli vähänkin maistanut.

Joe oli usein pyytänyt, että hän tulisi heidän luokseen asumaan; mutta hän olisi tuntenut olevansa tiellä (vaikka Joen vaimo oli aina niin kiitti hänelle) ja hän oli tottunut elämänsä pesulassa. Joe oli mukava poika. Hän oli hoitanut Joea ja Alphyä myös; ja Joella oli usein tapana sanoa:

— Äiti on äiti, mutta Maria on minun todellinen äitini.

Sen jälkeen kun koti oli hajonnut, pojat olivat hankkineet hänelle tämän paikan pesulasta, jonka nimi oli 'Dublinin valot', ja hän piti paikasta. Ennen hänellä oli ollut huono käsitys protestanteista, mutta nyt he olivat hänen mielestään mukavia ihmisiä, vähän hiljaisia ja totisia, mutta yhtä kaikki hyvin mukavia ja sopuisia ihmisiä. Sitten hänellä oli kukkansa kasvihuoneessa, ja hän piti niiden hoitamisesta. Hänellä oli ihania sananjalkoja, posliinikukkia, ja aina kun joku kävi hänen luonaan vieraisilla, hän antoi vieraalle pari oksaa kasvihuoneesta. Ainoa mistä hän ei pitänyt olivat raamatunlauseet seinillä; mutta johtajattaren kanssa oli niin helppo tulla toimeen, hän oli niin ystävällinen.

Kun kokki ilmoitti hänelle, että kaikki oli valmiina, hän meni naistenhuoneeseen ja veti suuresta kellosta. Muutaman minuutin kuluttua naiset alkoivat tulla kaksittain ja kolmittain, pyyhkien höyryäviä käsiään alushameisiinsa ja kiskoen puse-roittensa hihoja punaisina höyryävien käsivarsiensa päälle. He kävivät istumaan isojen mukiensa eteen, ja kokki ja piika kaatoivat isoista peltikannuista kuumaa teetä, johon sokeri ja maito oli sekoitettu valmiiksi. Maria valvoi korinttikakun

jakamista ja huolehti siitä että jokainen nainen sai neljä viipalettaan. Aterian aikana naurettiin kovasti ja laskettiin leikkiä. Lizzie Fleming sanoi, että Maria varmasti saisi sormuksen, ja vaikka Fleming oli sanonut samaa niin monen pyhänmiesten-päivän aattona, Maria ei voinut olla nauramatta, ja hän sanoi ettei halunnut sormusta sen enempää kuin miestäkään; ja kun hän nauroi, hänen harmaanvihreissä silmissään välkehti pettymystä ja ujoutta ja hänen nenänpäänsä miltei kosketti leuankärkeä. Sitten Ginger Mooney kohotti teemukiaan ja ehdotti Marian maljaa, toisten naisten kalistellessa mukejaan pöytään, ja valitti ettei hän voinut juoda maljaa portviinissä. Ja Maria nauroi jälleen, kunnes hänen nenänpäänsä miltei kosketti leuankärkeä ja kunnes hänen pienenpieni ruumiinsa melkein tärisi kappaleiksi, sillä hän tiesi että Mooney tarkoitti hyvää, vaikka hänellä tietenkin oli rahvaan naisen käsitykset.

Mutta sitten vasta Maria iloinen oli kun naiset olivat lopettaneet teenjuontinsa ja kokki ja piika olivat ruvenneet korjaamaan pöytää! Hän meni pieneen makuuhuoneeseensa, ja muistaen että seuraavana aamuna olisi messu hän siirsi herätyskellon viisarin seitsemästä kuuteen. Sitten hän riisui työkolttunsa ja kenkensä ja asetti parhaan lenkinsä vuoteelle ja sirot nappipenkensä vuoteen viereen jalkopäähän. Hän vaihtoi puseroakin, ja seisoessaan peilin edessä hän muisti, miten hän sunnuntaiaamuisin pukeutui messuun nuorena tyttönä: ja hän katsoi oudolla tavalla ihastuneena tuota vähäpätöistä vartaloa, jota hän niin usein oli laittanut koreaksi. Vuosista huolimatta se hänestä oli sievä ja soma pikku vartalo.

Kun hän tuli ulos, kadut kiittelivät sateesta, ja hän oli iloinen että hänellä oli vanha ruskea sadetakkinsa. Raitiovaunu oli täynnä, ja hän sai istua pikku jakkaralla vaunun perällä, kaikkien takana, varpaat töintuskin lattiaa koskettaen. Hän kertasi mielessään kaikki mitä hänen piti tehdä, ja hän ajatteli miten paljon parempi oli kun oli riippumaton ja omaa rahaa taskussa. Hän toivoi että illasta tulisi miellyttävä. Hän oli siitä

varma, mutta hän ei voinut olla ajattelematta miten ikävää oli etteivät Alphy ja Joe sietäneet toisiaan. He riitelivät nykyään jatkuvasti, mutta kun he olivat olleet poikia, he olivat olleet parhaat ystävät; mutta sellaista oli elämä.

Hän jäi raitiovaunusta pylvään luona ja puikkelehti nopeasti väkijoukon lävitse. Hän meni Downesin konditoriaan, mutta se oli niin täynnä että kesti kauan ennen kuin häntä palveltiin. Hän osti tusinan verran sekalaisia pennin leivoksia ja pääsi vihdoinkin kaupasta ulos mukanaan iso paketti. Sitten hän mietti mitä muuta hänen pitäisi ostaa: hän halusi ostaa jotakin oikein mukavaa. Omenoita ja pähkinöitä siellä varmasti olisi vaikka kuinka. Oli vaikeata keksiä mitä ostaisi, eikä hän osannut ajatella muuta kuin kakkua. Hän päätti ostaa palan luumukakkua, mutta Downesin luumukakussa ei ollut tarpeeksi mantelimassaa päällä, joten hän meni erääseen kauppaan Henry Streetillä. Kesti kauan ennen kuin hän osasi päättää, ja tiskin takana seisova tyylikäs nainen, jota hän silminnähdessä hieman ärsytti, kysyi häneltä hääkakkuako hän halusi. Se sai Marian punastumaan ja hymyilemään nuorelle naiselle; mutta nuori nainen suhtautui koko ajan hyvin vakavasti ja leikkasi lopulta palan luumukakkua, kääri sen pakettiin ja sanoi:

— Olkaa hyvä, kaksi ja neljä.

Hän pelkäsi joutuvansa seisomaan Drumcondran raitiovaunussa, koska kukaan nuorista miehistä ei näyttänyt huomaavan häntä, mutta muuan vanhempi herrasmies antoi hänelle paikan. Hän oli tukeva mies, ja hänellä oli päässä ruskea kova hattu; hänellä oli kulmikkaat punakat kasvot ja harmahtavat viikset. Marian mielestä hän oli everstin näköinen mies, ja hän tuumi miten paljon kohteliaampi hän oli kuin nuoret miehet, jotka vain tuijottivat eteensä. Herra alkoi puhella hänen kanssaan pyhäinmiestenpäivän aatosta ja sateisesta ilmastista. Hän otaksui, että paketti oli täynnä kaikenlaista hyvää pikkuisille ja sanoi, että oli aivan oikein että nuoremmilla

oli hauskaa niin kauan kun nuoria olivat. Maria oli samaa mieltä ja soi miehelle kainoja nyökkäyksiä ja hymähdyksiä. Mies oli hänelle hyvin ystävällinen, ja laskeutuessaan vaunusta Kanaalin sillalla hän kiitti miestä ja kumarsi, ja mies kumarsi hänelle ja nosti hattuaan ja hymyili rakastettavasti; ja kun hän käveli pitkin terassikatua, taivuttaen heiveröistä päätään saateessa, hän ajatteli miten helposti herrasmiehen tunsi vaikka hän olisikin maistanut pisanan.

Kaikki sanoivat: *'Voi, sieltä Maria tulee!'*, kun hän tuli Joen taloon. Joe oli kotona, hän oli tullut toimesta, ja kaikilla lapsilla oli pyhäpuvut päällä. Naapurista oli kaksi isoa tyttöä kylässä, ja leikit olivat käynnissä. Maria antoi leivospaketin vanhimmalle pojalle, Alphylle, ja rouva Donnelly sanoi että oli aivan liikaa häneltä tuoda niin iso paketti leivoksia ja käski kaikkien lasten sanoa:

— Kiitos, Maria.

Mutta Maria sanoi, että hän oli tuonut jotain aivan erikoista isälle ja äidille, jorakin josta he varmasti pitäisivät, ja hän rupesi etsimään luumukakkua. Hän penkoi Downesin pussia ja sitten sadetakkinsa taskuja ja sitten vaatenaulakon päältä, mutta sitä ei löytynyt mistään. Sitten hän kysyi lapsilta, oliko joku näistä syönyt sen — vahingossa tietenkin — mutta kaikki lapset sanoivat ei, ja he tulivat sen näköisiksi kuin eivät haluaisi syödä leivoksia jos heitä syytettiin varastamisesta. Jokaisella oli oma ratkaisunsa arvoitukseen, ja rouva Donnelly sanoi että oli päivänselvää että Maria oli unohtanut sen raitiovaunuun. Muistaessaan, miten harmahtavaviiksinen herra oli hämmentänyt hänen mielensä, Maria punastui häpeästä, harmista ja pettymyksestä. Ajatellessaan pikku yllätyksensä epäonnistumista ja niitä kahta shillinkiä ja neljää penniä, jotka hän oli tuhlaannut turhan päiten, hän melkein itki ääneen.

Mutta Joe sanoi, ettei se mitään, ja käski hänet istumaan takan ääreen. Hän kertoi kaikista toimiston tapauksista ja ker-

tasi nokkelan vastauksen, jonka oli antanut johtajalle. Maria ei ymmärtänyt miksi Joe nauroi niin kovasti vastaukselleen, mutta sanoi että johtajan kanssa oli varmaan hyvin hankalalla toimeen. Joe sanoi ettei hän ollut hullumpi jos osasi käsitellä häntä, että hän oli kunnan mies ellei häntä mennyt ärsyttämään. Rouva Donnelly soitti pianoa lapsille, ja nämä tanssivat ja lauloivat. Sitten naapurin tytöt tarjoilivat pähkinöitä. Kukaan ei löytänyt pähkinänsärkijää, ja Joe melkein suuttui ja kysyi, miten he kuvittelivat että Maria voisi särkeä pähkinöitä ilman pähkinänsärkijää. Mutta Maria sanoi, ettei hän välittänyt pähkinöistä ja että heidän ei pitänyt huolehtia hänestä. Sitten Joe kysyi, haluaisiko hän pullon portteria ja rouva Donnelly sanoi että talossa oli portviiniäkin jos hän mieluummin ottaisi sitä. Maria sanoi että kaikkein mieluummin hän ei ottaisi mitään: mutta Joe vaati itsepäisesti.

Niin Maria antoi hänen pitää päänsä, he istuivat takana ääressä puhuen menneistä ajoista, ja Maria ajatteli sanoa sanan Alphyn puolesta. Mutta Joe huusi, että vaikka Jumala löisi hänet kuoliaaksi siihen paikkaan, hän ei puhuisi sanaakaan veljelleen enää, ja Maria pyysi anteeksi että oli maininnut asiasta. Rouva Donnelly sanoi miehelleen, että oli synti ja häpeä puhua tuolla lailla omasta verestään ja lihastaan, mutta Joe sanoi ettei Alphy ollut hänen veljensä, ja siitä oli vähällä kehkeytyä riita. Mutta Joe sanoi, ettei hän menettäisi malttiaan sellaisena iltana, ja pyysi vaimoaan avaamaan lisää portteria. Naapurin tytöt olivat järjestäneet pyhänmiestenpäivän aattoleikkejä, ja pian oli kaikki taas iloista. Mariasta oli mukavaa nähdä lapset niin iloisina ja Joe ja hänen vaimonsa niin hyvällä tuulella. Naapurin tytöt panivat joitakin lautasia pöydälle ja johdattivat sitten lapset pöydän ääreen silmät suljetuina. Yksi sai rukouskirjan ja toiset kolme saivat vettä; ja kun toinen naapurin tytöistä sai sormuksen, rouva Donnelly pudisti punastuvalle tytölle sormeaan, kuin sanoakseen: *Ai ai, minä tiedän haiken!* Sitten he vaativat että Marian sil-

mät sidottaisiin ja hänet johdatettaisiin pöydän ääreen, jotta nähtäisiin mitä hän saisi; ja kun he laittoivat sidettä, Maria nauroi taas nauramistaan, kunnes hänen nenänpäänsä miltei kosketti leuankärkeä.

He johdattivat hänet pöydän ääreen nauraen ja pilailten, ja hän ojensi kättään kuten häntä kehoitettiin tekemään. Hän liikutti kättään vähän aikaa ilmassa ja laski sen sitten yhdelle lautasista. Hän runsi jotakin pehmeää ja märkää sormissaan ja ihmetteli, kun kukaan ei sanonut mitään tai ottanut sidettä pois. Seurasi muutaman sekunnin hiljaisuus; ja sitten kovaa hätistelemistä ja kuiskailua. Joku sanoi jotakin puutarhasta, ja lopulta rouva Donnelly sanoi jotakin hyvin vihaista toiselle naapurin tytöistä ja käski hänen heittää se heti menemään: siinä ei ollut mitään hauskaa. Maria käsitti että se oli mennyt väärin sillä kertaa, ja niin hänen piti tehdä se uudestaan: ja tällä kerralla hän sai rukouskirjan.

Sen jälkeen rouva Donnelly soitti neiti McCloudin tanssiin lapsille, ja Joe pakotti Marian ottamaan lasillisen viiniä. Pian olivat kaikki taas iloisia, ja rouva Donnelly sanoi että Maria menisi luostariin ennen kuin vuosi olisi lopussa, koska hän oli saanut rukouskirjan. Maria ei muistanut että Joe olisi milloinkaan ollut hänelle niin ystävällinen kuin tänä iltana, kaikkine hauskoine juttuineen ja muistelmineen. Hän sanoi että kaikki olivat kovin kilttejä hänelle.

Vihdoin lapset alkoivat väsyä ja käydä unisiksi, ja Joe pyysi Mariaa laulamaan jonkin pikku laulun ennen kuin lähtisi, jonkin entisistä lauluista. Rouva Donnelly sanoi *'Ole kiltti ja laula, Maria!'* ja niin Maria sai nousta ja käydä seisomaan pianon viereen. Rouva Donnelly käski lasten olla hiljaa ja kuunnella Marian laulua. Sitten hän soitti preludin ja sanoi *'Nyt, Maria!'* ja Maria punastui kovasti ja alkoi laulaa henolla vapisevalla äänellä. Hän lauloi *'Uneksin asuvani'*, ja päästyään toiseen säkeistöön hän lauloi uudestaan:

*Unksin asuvani marmorilinnassa,
jossa orjat palveli mua,
olin kauncin ja mahtavin kaikista
jotka sinne sai kokoontua.*

*riikkaampi olin kuin laskea voi,
olin ylhäinen synnyltäin,
mut sinun sittenkin, armaani oi,
y/bä lempivän mua näin.*

Mutta kukaan ei yrittänyt vihjaista hänelle virheestä; ja kun hän oli lopettanut laulun, Joe oli hyvin liikuttunut. Hän sanoi ettei mikään aika ollut kuin entiset ajat ja että hänelle ei mikään ollut musiikkia siinä missä vanha kunnan Balfe, sanoivatpa muut mitä tahansa; ja hänen silmänsä täytyivät kyynelistä niin ettei hän löytänyt sitä mitä etsi, ja lopulta hänen oli pakko pyytää vaimoaan sanomaan missä korkkiruuvi oli.